A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

KÜLFÖLDI LAPSZEMLE

ÉZIRATKÉNT KIADJA AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
MÓDSZERTANI OSZTÁLYA

4. ÉVFOLYAM 1958. 4. SZÁM

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

KÜLFÖLDI LAPSZEMLE

Kiadja
az Országos Széchényi Könyvtár
Módszertani Osztálya

4.évf. 1958. 4.sz.

Caregradszkij, I.:

FOKOZZUK A KÖNYVTÁRAK ESZMEI-NEVELŐ SZEREPÉT

Kétségtelen tény, hogy a Szovjetunió Kommunista Pártjának XX.Kongresszusa után megnövekedett a könyvtárak szerepe a szovjet emberek kommunista szellemben való nevelésében. A könyvtárak komoly munkát végeztek, népszerüsitették a Kongresszus anyagát, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom negyvenedik évfordulójára kiadott irodalmat és a müszaki fejlődést előmozditó, valamint annak a feladatnak megoldását célzó könyveket, hogy a legközelebbi években utól kell érni az Egyesült Államokat az egy főre eső hus-, fej- és zsiradéktermelésben. 1956-ban az Orosz Szocialista Szövetségi Szovjet Köztársaságban a társadalmi-politikai irodalom forgalma 1.108 ezer kötetre, a müszaki könyvek forgalma pedig 2,5 millió kötetre emelkedett. Az 1957.évre vonatkozó előzetes adatok a könyvtárak munkájának további növekedésére mutatnak.

N. Sz. Hruscsov "Az irodalom és a müvészet szoros kapcsolata a nép életével" c. beszéde fontos feladatokat tüz az irók, a müvészek és a kultura munkásai elé.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Ez a pártdokumentum egyben a könyvtárosok cselekvési utmutatója is. A könyvtári dolgozóknak emelniök kell az olvasószolgálat eszmei szinvonalát, munkájukat szorosabban össze kell kapcsolniok a nép életével, s aktivan propagálniok kell azt az irodalmat, mely elősegiti a szovjet emberek kommunista szellemben való nevelését.

A szocialista állam legfőbb funkciói közé a jelen szakaszban "a dolgozók mindenirányu nevelésének, igy az uj munkafegyelemre és a munkához való kommunista viszonyra való nevelés funkciója tartozik."[1/] Ez most a kulturális intézmények s igy a könyvtárak feladata is.

Az olvasók ezrei találkoznak nap mint nap a könyvtárosokkal s az ő segitségükkel válogatják ki a számukra szükséges könyveket. A könyvtáros legyen az időszerü irodalom propagandistája, az olvasó tanácsadója és segitőtársa.

N. K. Krupszkaja nagyra becsülte a könyvtáros szerepét és rámutatott arra, hogy "a szovjet közmüvelődési könyvtárnak nem szabad bürokratikus intézménnyé válnia, hanem mindig eleven kulturális központnak kell lennie. A könyvtárostól ez azonban azt követeli, hogy tudjon bánni az emberekkel, együtt tudjon dolgozni velük, ismerje igényeiket, értsen hozzá, hogyan kell érdeklődésüket meghatározott irányba terelni, hogyan kell az olvasókat öntevékennyé tenni és miképpen kell komoly tanitó munkát végezni közöttük."[2/]

Egy másik helyen ezt irja: "... A könyvtárosnak meg kell tanulnia, hogy válhatik propagandistává. Miféle könyvtáros az, aki nem tud az olvasó kérdésére érdemben felelni, nem tud a kérdés lényegére tapintani. Jó hagyomány nálunk az, hogy a könyvtáros figyelmes az olvasóval szemben. Ez történelmileg igy alakult ki. És ebben van könyvtárosaink ereje ..."[3/]

1/ Hruscsov, N. Sz.: Szorok let Velikoj Oktjabr'szkoj szocialisztiçeszkoj revoljucii. /A Nagy Októberi Szocialista Forradalom negyven éve./ Moszkva, 1957. Goszpolitizdat. 54.lap.

2/ Krupszkaja, N. K.: Bibliotecsnaja rabota. Szbornik sztatej. /A könyvtári munka. Cikkgyüjtemény./ Moszkva, 1950. 7-8.lap.

3/ Uo. 50.lap.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Minden könyvtáros legyen szakmájának mestere, ébressze fel és fejlessze az olvasók érdeklődését a fontos kérdések iránt, alakitsa igényeiket, ajánlja megfelelő módon a szükséges könyveket.

Sajnos egyes könyvtárak munkájának alacsony a szinvonala, elszakadtak a dolgozóktól, a kommunizmus épitésének feladataitól. Gyakran a könyvtárosok megelégszenek a gépies kiszolgálással, rosszul végzik az olvasók érdeklődésének, izlésének nevelését, a legjobb időszerü irodalom népszerüsitésére irányuló felelős és nemes feladatukat.

Vannak még olyan könyvtárosok, akiket nem érdekel az, hogy egyes fiatal olvasók főleg kalandos, gyakran csekély irodalmi értékü könyveket keresnek. Ezek a könyvtárosok nem törekednek arra, hogy a társadalmi-politikai, a tudományos-ateista és müszaki könyvek és a szépirodalmi remekek iránt érdeklődést ébresszenek.

Természetesnek lehet-e nevezni azt a tényt, hogy a Nagy Októberi Szocialista Forradalom negyvenedik évfordulója előtt,amikor minden könyvtáros lelkesen ajánlotta a politikai irodalmat, Komszomol'szkij gorodok /Krasznojarszk/ könyvtárában 1957.szeptemberében összesen 12, novemberében pedig 10 politikai müvet olvastak.

Ez a példa persze nem jellemző általánosságban a közmüvelődési könyvtárakra. Sok olyan kiváló dolgozónk van, akiknek tapasztalatait széles körben kell terjesztenünk. Igy Gor'kij város szormovoi kerülete "Május 1" könyvtárában az ügyes könyvajánlások következtében hat hónap alatt jelentős mennyiségü társadalmi-politikai irodalmat, köztük több mint 600 müvet olvastak Leninről.

A könyvtári munka eszmei irányzatossága végeredményben abban mutatkozik meg, milyen müveket terjeszt a könyvtár a tömegek között, hogyan mozditja elő tartalmuknak elsajátitását, hogyan müködik közre a dolgozók sokoldalu fejlesztésében, kommunista nevelésében és a munkatermelékenység emelésében.

Következésképp elsősorban igen megfontoltan kell kiválasztanunk az ajánlásra érdemes irodalmat. Ugyanakkor előfordul,sok könyvtáros gyakran nem is tudja megmondani miféle könyvekkel van dolga. Ha pedig az ember a polcokat megnézi, kiderül, hogy az értéken, nevelőhatásu müvek hónapszám ott hevernek olvasatlanul.

+

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Gyakori a könyvtári munkában a formalizmus. Amikor sokféle könyvpropagandát /könyvkiállitás, könyvismertetés, felolvasás/ szerveznek, nem mindig tudják biztositani a rendezvények magas eszmei tartalmát és nem gondoskodnak kellőképpen arról, hogy ez a propaganda hasson is az olvasóra, alakitsa érdeklődését.

A penzai területen lévő luninoi járási könyvtárban egy év alatt 20 könyvkiállitást, 15 vitaestet, 28 felolvasást és 2 könyvismertetést tartottak a társadalmi-politikai irodalom területéről. A szám jelentős, de mi az eredmény? Az egész év alatt mindössze 330 társadalmi-politikai müvet olvastak, ami kevesebb, mint az egész könyvforgalom egy százaléka.

A Tatár Autonóm Szocialista Szovjet Köztársaság falusi könyvtárai egy év alatt 22.000 különböző tömegrendezvényt tartottak. De a kolhoz- és szovhozmunkások munkáját és a mezőgazdaság további fellendülését előmozditó irodalom forgalma nem hogy nőtt volna, de csökkent.

Ez a jelenség a munka alacsony szinvonaláról tanuskodik és az élettől és az olvasók igényeitől való elszakadást példázza.

Mutassunk be még egy példát arra, hogy milyen formálisan kezelik a könyvek tömeges propagandájának kérdését. A darkovics-i falusi könyvtár /Brjanszki terület/ a betakaritási kampány idején nem tudott más könyvből felolvasást tartani a kolhozparasztoknak, mint Dumas "Monte Christo grófjá"-ból.

Vegyük például a kisegitő könyvesdobozokat. Ezek kétségtelenül hozzájárulhatnak az időszerü kérdések irodalmának propagálásához. De ezekben a dobozokban gyakran találomra válogatott könyveket találhatunk. Az élisztinszki városi könyvtárban a szóbanforgó dobozban a folyami hajózásról szóló könyvek voltak, noha mindenki tudja, hogy ott, a Kalmük-földön se folyók, se folyami hajósok nincsenek.

A fenti példák komoly hiányosságról tanuskodnak a könyvtárak nevelőmunkájában. Az ilyesfajta hiányosságokat fel kell tárni és ki kell küszöbölni.

A Párt mindig igényes volt a tömegek között végzett nevelőmunka eszmei tartalma tekintetében és arra tanitott, hogy ne türjünk semmiféle selejtet ezen a téren. "Ugy válik, hogyha selejt kerül a termelésbe, vagy nem teljesitik a közszükségleti cikkek gyártási tervét, vagy a fakitermelés programját - azért természetesen megrovás jár, de ha az

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

emberi lelkek nevelésében, az ifjuság nevelésében követtek el selejtet, az nem tesz semmit. Márpedig ez nem sokkal nagyobb bün, mintha nem hajtják végre a gyártási tervet, vagy nem teljesitik a termelési feladatot?" mondta Zsdanov előadói beszédében a "Zvezda" és "Leningrád" cimü folyóiratokról. /A müvészet és a filozófia kérdéseiről. 2.kiad. Bp. 1952. Szikra. 103.lap./

Nem vitás, hogy a könyvtárak szerepe a nép kommunista nevelésében szakadatlanul növekszik és egyre aktivabbá válik. De jelentősége még nagyobb lesz, ha véglegesen felszámoljuk a formalizmust, a passzivitást és az olvasók iránti nemtörömdömséget.

+

Szorosabb kapcsolatba kell lépni az üzemek, kolhozok, állami gazdaságok életével, eredményesebben kell kielégiteni a dolgozók igényeit - ez N. Sz. Hruscsov "Az irodalom és a müvészet szoros kapcsolata a nép életével"e. beszédének legfontosabb következtetése.

És milyen sokoldaluak és változatosak a szovjet emberek igényei! Operativan kell reagálnunk az olvasók igényeire, ügyesen kell segitenünk a könyvek, folyóiratok és hirlapok kiválogatásában, ez a könyvtárak legelső kötelessége.

Emlékezzünk a XIII.pártkongresszus ismeretes megállapitására: "a könyvtár legyen a leninizmus propagálásának eszköze". Ma az emberek milliói tanulmányozzák önállóan a marxizmus-leninizmus elméletét, a gyakorlati gazdaságtant, a párttörténetet, a napi politikát. Nem minden könyvtár nyujt azonban nekik igazi segitséget. Szoros kapcsolatba kell lépni a propagandistákkal és tanulókkal, el kell őket látni a szükséges segédeszközökkel.

Lenin müveinek, valamint a párt és a kormány bel- és külpolitikájáról, a szocializmus épitésének eredményeiről, a gyakorlati gazdaságtanról, a tudomány és technika eredményeiről szóló könyvek olvasásába az olvasók jelentősen szélesebb körét kell bevonni. A cserdaklinszki járási könyvtár /uljanovszki terület/ olyan jól szervezte meg Lenin: Az ifjuságí szövetségek feladatai cimü munkájának propagandáját, hogy azt egy év alatt mintegy 200 ifju olvasta el.

Különösen az ifjuság számára nagy a nevelő ereje a Lenin életéről és munkásságáról szóló könyveknek, /Emlékezések Leninre, N. K.Krupszkaja Emlékezések Leninre, Lenin a Nagy Októberi Szocialista Forradalom vezére,

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

és a párt kiválóságairól szóló müveknek /Z. G. Ordzsonikidze: Egy bolsevik életutja, K. Szverdlova: Jakov Mihajlovics Szverdlov, M. Novoszelov: Nikolaj Érnesztovics Bauman, N. Vigiljanszkij: Elbeszélés Frunzeről stb./

Az öreg bolsevikok visszaemlékezései /P. Lepesinszkij: Fordulatkor, F. Szamojlov: A tünő emlékek nyomában, Sz. Akilnev: Életutam, P.Posztüse A multból, V. Antonov-Ovszeenko: A forradalomban stb./ rendkivül érdekesek s a könyvtáraknak arra kell törekedniök, hogy ezeket az olvasók is jól ismerjék.

A Szocialista Országok Kommunista és Munkáspártjai Tanácskozásának Nyilatkozata és a Békekiáltvány azt hangsulyozza, hogy a dolgozókat az internacionalizmus szellemében kell nevelni. A könyvtáros közremüködhet e kérdés megoldásában, ha aktivan ajánlja a szocialista országok életéről, a kapitalista országok proletáriátusának harcáról, a nemzeti felszabaditó mozgalomról és a békeszerető népek békeharcáról szóló irodalmat.

.....

A könyvtárak kötelessége, hogy széles körben propagálják a béke és a szocializmus erőinek növekedéséről szóló müveket és leplezzék le a kapitalista országok "szabad életének gyönyörüségeit". Számos könyv foglalkozik ezzel a kérdéssel: utirajzok, külföldi politikusok müvei, szépirodalmi munkák.

.....

Minden könyvtárnak jól kell ismernie az általa ellátott üzem, kolhoz, állami gazdaság életét, termelési terveit, segitenie kell a munkásoknak és kolhozparasztoknak az előttük álló feladatok megoldásában.

A novo-alekszandrovszki járási könyvtár /sztavropoli terület/ lépést tart az élettel. Legutóbb a járás "Lenin termelőszövetkezetének" tagjai is belekapcsolódtak a könyvtárban rendezett rendkivül érdekes vitába. A kolhozparasztok és mezőgazdasági szakemberek elolvasták P. Prozorovnak, az ország egyik legeredményesebb kolhoza elnökének A "Vörös Október" kolhoz harminc éve cimü könyvét és lelkesen vitatkoztak arról, hogyan lehetne gyorsabban fejleszteni kolhozukat, mit kell átvenniök annak a kiváló kolhoznak a tapasztalatai közül.

1957 májusában a Lenin termelőszövetkezet kötelezettséget vállalt, hogy terven felül 1,200.000 darab toját ad be az államnak. A könyvtár

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

nyomban olvasóankétot szervezett "A tojáshozam növelése" címmel. Az aktiv propaganda következtében a baromfitenyésztésről szóló könyvek forgalma jelentősen megnövekedett. A kihoz igy reagál minden olyan törekvésre, ami a további fejlődést szolgálja.

A legjobb könyvtárak sokat tesznek a jó tapasztalatok terjesztése érdekében.

A georgievszki /sztavropoli terület/ Sztálin-kolhoz tehenészete versenyben áll a pjatigorszki Proletár Akarat-kolhoz tehenészetével. Ez utóbbiról már két könyvet is irtak: A "Proletár Akarat"-kolhoz és A kolhoz-tehenészet címmel.

A lelkes N. V. Kuznecova, a Sztálin-kolhoz könyvtárosa aktivan ajánlotta ezeket a könyveket, a tehenészek majd egytől-egyig elolvasták. Ezután a könyvtáros és az aktivisták elutaztak a Proletár Akarat kolhozba tapasztalatcserére.

Az ilyen könyvtári munka a kiváló tapasztalatok céltudatos terjesztésének mintaképe.

Lássunk egy másik példát. A tulai területen széles körben népszerüsitették V. Poljakov A Kalinovkai kolhoz tapasztalatai c. könyvét. 80.000 kolhozparaszt ismerkedett meg vele. 28 járási, 417 falusi könyvtárban tartottak ezzel kapcsolatban olvasókonferenciát, amin ezrek vettek részt.

Minden területen, minden járásban a területi és járási népgazdasági tanáccsal, mezőgazdasági vezető szervekkel egyetértésben ki kell választani néhány jó könyvet, amely a mezőgazdasági vagy ipari termelés tapasztalataival foglalkozik s ezekkel kell behatóan foglalkozni az üzemekben, kolhozokban, szovhozokban.

A területi, határterületi és köztársasági könyvtárak tartsanak fenn szoros kapcsolatot a népgazdasági tanácsokkal és azoknak mezőgazdasági és müszaki bizottságaival. Ez kétségtelenül elő fogja segiteni a gazdasági, termelési irodalom fokozott népszerüsitését.

Különösképp helyes és követésreméltó azoknak a területi könyvtáraknak a példája, amelyek egyenesen az üzemekben, a mühelyekben rendeznek érdekes kiállitásokat termeléssel foglalkozó könyvekből.

A jó járási és falusi könyvtárak szoros kapcsolatba hozzák a mezőgazdasági irodalom népszerüsitését a kolhozok termelési terveivel és kötelezettség vállalásaival. Igy pl. a leningrádi területen lévő

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

pobedovszki falusi könyvtár,mielőtt tervét elkészitette volna, tájékozódott a hozzá tartozó kolhoznál az éves terv iránt. Egész munkáját pedig ugy szervezte meg, hogy segithesse a kolhozparasztokat vállalásaik teljesitésében. A termelés segitésében végzett munkájáért jutalmul az 1957.évi Össz-szövetségi Mezőgazdasági Kiállitásra küldték.

Csak helyeslléssel találkozhatik a Mit olvassunk, hogy teljesithessük a sztavropoliaknak a mezőgazdaság további fejlesztésére irányuló vállalásait cimü bibliográfiai röplap-sorozat. A sorozatot a sztavropoli határterületi könyvtárosok a Mezőgazdasági Igazgatóság dolgozóival együtt készitették: ajánló bibliográfiákat tartalmaz a mezei munkák, a gyümölcstermelés, állattenyésztés, baromfitenyésztés, kertészet és szőlészet területéről. Ezek a röplapok nem kis szerepet játszanak a mezőgazdasági ismeretek terjesztésében.

Egyes könyvtárosok ezt mondják: "A szépirodalmat szorgalmasan olvassák, e téren nem kell propagandát kifejtenünk". Ez az állitás nem állja meg a helyét és ez a nézet nem felel meg a Párt felfogásának, amely nagyra értékeli a szépirodalom óriási szerepét a szovjet emberek nevelésében.

A müvészet és irodalom szoros kapcsolata a nép életével cimü pártdokumentum azt a követelményt állitja fel, hogy az irodalom legyen mindig összeforrva a nép életével, helyesen tükrözze a szovjet valóság sokrétüségét, világosan és meggyőzően mutassa be népünk nagy átalakitó tevékenységét, nemes törekvéseit és céljait s a szovjet emberek erkölcsi emelkedettségét. A könyvtárosok legyenek a legkiválóbb szovjet irók szenvedélyes propagandistái.

Olyan müveket, mint D. Furmanov: Csapajev-ja, A. Fadeev: Ifju Gárdája, N. Osztrovszkij: Az acélt megedzik-je, B. Polevoj: Egy igaz ember-e stb. minden fiatal olvasó kezébe kell adni. Nézzetek csak utána könyvtáros elvtársaim, és látni fogjátok, hogy bizony vannak olvasók, akik csak a középiskolai tankönyvekből, vagy filmről ismerik ezeket a müveket.

A nagy nevelő értékü könyvek száma évről-évre nő. Hogy példát említsünk,ilyen Ilja Kremlev A forradalom katonái c. regénye, vagy V. Kozsevnikov Hajnalhasadás c. elbeszélése. Az olvasókat idejében tájékoztatnunk kell ezekről a müvekről.

Helyes volt, hogy a voronyezsi Területi Könyvtár a közelmultban kiadta Módszertani utmutató olvasóankétek és irodalmi estek rendezéséhez c.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

összeállitását. Segitségével szélesköru propagandát lehet folytatni. A. Rübakov Ekaterina Voronina, V. Ketlinszkaja Az ifju város, L. Obuhova Golubün'gorodok és V. Tendrajka Szoros csomó c. müve érdekében. Bár ezek a munkák egymástól jelentősen különböznek, mégis égetően életbevágó kérdéseket vetnek fel. Figyelemreméltóak e segédkönyvben a "Rendes embernek kell lenni" vagy "Mi legyek?" cimü irodalmi estek rendezésére adott utmutatások.

+

Néhány könyvtáros, aki egész figyelmét a tömegpropagandára összpontositja, megfeledkezik az eleven, konkrét olvasóról. Nem tanulmányozzák igényeiket, kivánságaikat, érdeklődésüket, nem foglalkoznak olvasásuk irányitásával. Pedig a könyvtáros fő feladata éppen az az irányitás. Szerepe itt a leginkább felelősségteljes: az olvasó tanácsadója, utmutatója az olvasónak a könyvek tömkelegében, eközben beszélgethet el őszintén az olvasókkal.

.....

Az utóbbi időben egyedül a Lenin Könyvtár számos értékes bibliográfiai segédeszközt adott ki érdekes és időszerü kérdésekről. Pl.: A kommunizmus harcosai, Harc a Nagy Októberi Forradalomért, A világ országai, Mezőgazdaság stb. cim alatt. Jól sikerültek "A haza ura", "E napok dicsősége el nem mulik", "Kutatások és felfedezések" c. könyvekről tartott beszélgetések. De sok esetben véka alá rejtik ezeket az alkotásokat és az olvasónak még létezésükről sincs fogalma.

Ujra és ujra felvetődik az a kérdés, hogy a könyvtárosnak ismernie kell az irodalmat. El kell tudnia képzelni, hogy egyik vagy másik könyv milyen hatással lesz az olvasóra, mi ujat, mi érdekeset találhatnak benne. .....

A könyvtárosnak fáradhatatlanul kell emelnie eszmei-politikai szinvonalát, szakadatlanul kell tanulmányoznia a könyveket. Minden könyvtárban, - legyen az területi, járási, városi, ifjusági vagy üzemi könyvtár, - rendszeres ismertetéseket kell tartani az uj könyvekről, meg kell szervezni a szóbanforgó könyvek referáltatását. A járási és városi szemináriumokon sokkal többet kell a könyvtárosoknak a könyvek megismerésével foglalkozniok.

A könyvtárak eszmei-nevelő munkájának fokozását nem lehet az olva-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

sók érdeklődésének, igényének ismerete nélkül elképzelni. Mindenki emlékszik még arra, hogy a leningrádi Központi Városi Majakovszkij Könyvtár a Szovjet Irók II.Kongresszusa elé albumot terjesztett munkások, alkalmazottak, diákok és szakemberek kétezer észrevételével és javaslatával. Vajon ilyen észrevételeket, javaslatokat csak az irókongresszus alkalmával kell gyüjteni, és csak a szépirodalmat kell felölelni?

Kinek kell az olvasók érdeklődését tanulmányoznia, ha nem a könyvtárosnak. Valahogy ugy látszik azonban, hogy a könyvtárosok nem foglalkoznak komolyan ezzel a dologgal. Ezt a munkát a Szovjetunió Állami Lenin Könyvtára Könyvtártudományi Módszertani Kabinetjének kell vezetnie.

Időszerü kérdés a helyes differenciált olvasószolgálat megszervezése is.

Sok könyvtáros a tanulókat mindmáig másodrangu olvasóként kezeli. Ez azonban helytelen! Éppen az ifju években alakul ki az olvasás szeretete, fejlődik az izlés és az igények. A könyvekre, amiket ifjuságunkban olvasunk, egész életünkben emlékezünk s ezek különösen nevelő hatásuak. Azt gondoljuk, hogy a városi és járási könyvtárakban, ahol a kölcsönzésben két könyvtáros dolgozik, külön ifjuságí csoportot kell alakitani. Kiállitásokat, szemléket, megbeszéléseket kell az ifju olvasókkal tartani.

Az ifjusággal való foglalkozás során mindig szem előtt kell tartani szükségleteiket, igényeiket, és érdeklődésüket. Helyes az, amit az egyik tanuló irt:

"A tanulás, az ismeretek szerzésének évei állnak előttem, de szeretném, ha ezek az évek nemcsak a termelési munkára készitenének elő, hanem azt is elérném, hogy iróink könyvei segitsenek jobban megérteni az emberi lelket, azoknak az embereknek a lelkét, akikkel majd együtt járom az élet utját."4/

A kommunista céltudatosság, a kommunizmus épitésének feladataival való szoros kapcsolat, az olvasók rendszeres támogatása a könyv megválasztásában és olvasásánál - ezek a szovjet könyvtár jellemző vonásai. Könyvtárosaink tevékeny segitőtársai a Pártnak a szovjet emberek, a kommunista társadalom épitőinek nevelésében. Ebben van könyvtárosaink eszmei ereje.

Eredeti cim: Povüszit' idejno-voszpitatel'nuju rol' bibliotek.
Megjelent: Bibliotekar', 1958. 2.sz. 2-8.lap.
OSzK.ford.sz.: 1939.

4/ "Junoszt"1957. 10.sz. 4.lap.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Heiland, H.:

A BŐR BETEGSÉGEI ÉS A CSERZÉS MINŐSÉGE

/Részlet a szerzőnek "Egészséges könyvállomány a könyvtárak kincse" c. cikksorozatából./

Híres könyvtárak meglátogatásakor mindig az ott őrzött pompás bőrkötéses könyvek jelentik a legkellemesebb meglepetést a könyvbarátok számára. A bőrkötések, különösen pedig a bőrgerincek változatossága, arról a nagy multról tanuskodik, amikor a magas fokon álló könyvkötészet csodálatunkat ujra meg ujra kivivó müveket hozott létre.

Ha azonban olyan helyiséghez érünk, amelyben a XIX.század utolsó harmadából vagy azutáni korból való könyvek állanak, jól érezhetjük, hogy a levegő éles és csipős. Egy pillantás a könyvsorokra elegendő ahhoz, hogy észrevegyük: sok bőrkötés a hajlatokban vörösesen áttetsző, mintha csak lekaparták volna.

A régi korokból származó bőrkötések esetében többnyire a korral járó rongálódással van dolgunk, amely abban nyilvánul meg, hogy a bőr keménnyé, töredezővé válik és megkérgesedik. Van azonban egy másik, ijesztően elterjedt bőrbetegség is, az un. "vörös bomlás". Ez a betegség annak a következménye, hogy a bőr a későbbi cserzésmódok következtében teljesen elveszti zsirtartalmát.

Figyelemreméltó, hogy ezt a betegséget olyan bőrfajtáknál találjuk, amelyeket a mult század közepe táján vagy azután növényi cserzőanyagokkal készitettek ki. Ez az ismert betegség, amelynek hosszabb raktározás után sok, növényi anyaggal cserzett bőr ki van téve, - amint azt számos angol és amerikai szakember megállapitotta - a légköri viszonyok hatásának a következménye. A bőr kénessavat szív fel; kénessavat, különösen ipari vidékeken, állandóan tartalmaz a levegő. A levegő oxigénje a felvett kénessavat kénsavvá oxidálja, - ez okozza az-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

után a szétesési tüneteket. Innen van azoknak a könyvtári helyiségeknek éles, átható szaga, amelyekben főként ebből a korszakból való könyveket raktároznak.

Ezekből a bevezető szavakból kiviláglik, hogy jó, tartós bőrt csak helyes cserzés utján nyerhetünk. Heinrich Lüers értékes szakkönyve, "Das Fachwissen des Buchbinders /A könyvkötő szaktudása/, amely a Max Hettler Verlag, Stuttgart, kiadásában jelent meg néhány évvel ezelőtt, s amelyet minden komoly érdeklődőnek ajánlhatunk, mert a könyvkötészet technikájára és a könyvkötészeti anyagokra vonatkozó valamennyi kérdésről ad tájékoztatást, az állati nyersbőrök cserzéséről a következőket mondja:

"Történet előtti korok óta tudja az ember, hogy a nyersbőr a növényvilágból származó sokféle anyag vizes oldatával festhető és a rothadástól megóvható. Ezeknek a növényvilágban igen elterjedt anyagoknak leghatékonyabb alkotóelemét rendkivül bonyolult összetételü szerves vegyületeknek egy osztálya képezi, amelyet összefoglaló néven cserzőanyagoknak neveznek. Növényi cserzésen ezeknek a cserzőanyagoknak a nyersbőr proteinjével kikészitett bőrré való egyesülését értjük /Wilson: Chemie der Lederfabrikation//A bőrgyártás kémiája/.

A cserzés a nyersbőrt lággyá, hajlékonnyá és tartóssá teszi. A cserzési folyamat azon alapszik, hogy a nyersbőr rostjai a cserzőanyagokból felvesznek bizonyos anyagokat, ezekkel vegyileg egyesülnek és ezáltal uj anyagot, a kikészitett bőrt alkotják. Ezzel a folyamattal egyidejüleg a korium tartóssá válik és átalakul s igy elveszti duzzadó - és ragadóképességét.

A felhasználásra kerülő cserzőanyagok a bőrnek különféle tulajdonságokat kölcsönöznek: az egyik például keménnyé, a másik lággyá, nehézzé, könnyüvé vagy szilárddá teszi a bőrt. Ezért nem is használható valamennyi cserzőanyag könyvkötészeti bőr céljaira, mivel az ilyen bőrnek különösen hajlékonynak, lágynak és tartósnak kell lennie.

A cserhéjjal való cserzés egyike a legrégibb eljárásoknak; ehhez a 10-15 % cserzőanyagot tartalmazó tölgyfakérget használják. Kitünő, szivós és szilárd, azonban sötétebb szinárnyalatu bőrt eredményez; az ilymódon cserzett bőrt tehát világosabb szinekben nem lehet alkalmazni. A cserzéskor a pőrét nedves cserrel váltakozva gödrökbe teszik, vizzel leöntik és megterhelik; a cserhéjban lévő cserzőanyag kioldódik és a nyersbőrt áthatja. Minthogy ezáltal a bőr megdagad, könnyen magábaszivja a

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

cserzőanyagot és így cserzett bőrré alakul át. A nyersbőr átcserzése igen hosszu időt vesz igénybe, ezért uj meg uj cserhéjnak a rárakásával kell erősiteni. A cserzés időtartamát manapság kémiai cserzőanyagok alkalmazásával meg lehet rövidíteni. A birka-, a marha- és a borjubőr, valamint a disznóbőr ennek a cserzési eljárásnak a terméke.

A timárság vagy másképp ásványi cserzés egyéb anyagok mellett sok konyhasót és timsót használ fel; ennek eredményeképpen szép világos bőrt /fehér disznóbőrt/ állit elő.

A szömörcével való cserzés a legjobb cserzésmód finom könyvkötészeti bőrök előállitására; világos, jól festhető, a fénnyel szemben szintartó bőrt eredményez; ez az eljárásmód megfelel a Német Könyvtárosok Egyesülete előirásainak is. A szömörce sziciliai cserzőanyag, -ibizonyos növényeknek a leveleiből lugozzák ki. A szömörcével cserzett bőrt arról lehet felismerni, hogy metszete majdnem fehér.

A füzfafőzettel való cserzés a fehér füzfa kérgéből készült cserzőanyaggal történik. Természetes birkabőrhöz alkalmazzák, s nagyon világos bőrt állitanak vele elő.

A dividivi-cserzésnek a cserzőanyagát az Antillákon található ugyanilyen nevü növény hüvelytermésből állitják elő. Mirobalanuszszal való keverését kombinált cserzésnek nevezik. Jó, de nem szintartó s ezért sötétedő bőrt ad. Minthogy a mirobalanusz és a dividivi-cserzés káros anyagokat hagy a bőrben, az ilyen, főleg Indiából behozott bőröket /kecskebőröket/ - ha a költségek megengedik és kivánatos a fokozott tartósság biztositása - még szömörcével is átcserzik."

Amint az utolsó szakaszból láthatjuk, a "vörös bomlás" okai a cserzési eljárásokban keresendők; ezeknek az eljárásoknak alkalmazására pedig az emlitett évtizedekben tértek át. Ahelyett, hogy a régen használatos cserzőanyagok alkalmazására tértek volna vissza, a bőrgyárak büneit a "bőrbetegség" szóval leplezgették, pedig a baj forrása egyáltalán nem a bőrben keresendő. Az igazi ok a pirokatechin-sorba tartozó cserzőanyagokban rejlik, /ilyenek például a kebracsófa, gesztenyefa, mirabella, kasszia-kéreg stb./, amelyek kevésbé tartós bőrt eredményeznek, mint a pirogallol-sorba tartozó cserzőanyagok. A kézműipari cserzés alkonya és a gyáripari cserzésre való áttérés a baj tulajdonképpeni okozója, a cserzési eljárások megváltoztatása ui. a bőrgyáraknak nagyobb nyereséget biztositott. Olcsóbban és gyorsabban lehetett ilyen eljárások-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kal termelni; arról viszont megfeledkeztek, hogy a termék ezzel csekélyebb értékűvé vált. Ezeknek a károknak a következményeit sok könyvtárban még át sem lehet tekinteni. A nagyrészt gazdagon aranyozott könyvgerinceket természetesen mindenki szeretné megmenteni.

Tömegesen kaptam ilyenfajta könyveket restaurálásra és azt mondhatom, hogy megmentésük ésszerű munkával lehetséges. A "vörös bomlás"-tól megtámadott könyvgerincet le kell a könyvtestről fejteni, azután az uj gerincet, egészséges bőrrel való kiegészitése után konzervált formában, ujra fel kell tenni. Eközben arra kell ügyelni, hogy a külső szélek a gerinc mentén ugy illeszkedjenek az uj bőrgerincre, hogy a könyv hajlatain kivül feküdjenek, s igy az eredeti gerincnek a tartósságát és tapadósságát is biztositsák.

Cikkem elején már emlitettem, hogy a megbetegedett bőrkötések főleg a hajlatoknál, a gerincpárkány mentén vörösesen áttetszők, olyanok, mintha ezeken a helyeken lekaparták volna őket. Az olvasók könnyen meggyőződhetnek róla, hogy csaknem mindig ezekkel a jelenségekkel találkozunk; ugyanekkor a bőr a könyvtáblákon, - akár fél-, akár egészbőr kötésekről legyen is szó -, nagyban és egészben épen maradt. De ennek is megvan a maga oka. Régi, kénsav hozzáadása nélküli, növényi cserzéssel készült, jó állapotban levő bőrök összehasonlitása során megállapitották, hogy ezek az eredetileg savmentes bőrök a levegőből savat szivtak magukba. Innen magyarázható, hogy a bőrnek azok a részei szenvedték a károsodás legnagyobb fokát, amelyek a világosságnak és a levegőnek leginkább ki vannak téve, tehát éppen a gerincrészek. Ezeknél lépnek fel a vizben oldódó nitrogénvegyületekké való legerőteljesebb átalakulások. Annak a lehetősége is fennforog, hogy a bőrt a kötésnél használt savtartalmu ragasztóanyagok is megtámadják.

Az utóbbi évek során a "vörös bomlás"-sal kapcsolatban egymással ellentétes vélemények hangzottak el. Szükségesnek tartom tehát, hogy a szakembereknek erre a területre vonatkozó tudományos kutatásai eredményeit ujból meg ujból közzétegyük.

A "vörös bomlás"-ról a stuttgarti "Allgemeiner Anzeiger für Buchbindereien" 1950.decemberi számában a következő érdekes megjegyzés olvasható:

"Szerkesztőségünkbe eljutott egy ismeretlen ujságból kivágott cikk;

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ez a cikk a bőrnek a szétporlódását nem a cserzésből eredő kénsavmaradék hatásának tulajdonitja, hanem azt állitja, hogy a baj okát a vasban kell keresnünk! ..... Bőrgyáraink egyszer talán majd állást foglalnak ezzel kapcsolatban.

Gyakran megfigyelték, hogy ipari városokban a könyvek bőrkötésén és a butorok bőrkárpitozásán rothadás-szerü jelenségek mutatkoznak. A bőr szétmállik és porszerü anyagra esik szét. Ezt a jelenséget eddig a számos cserzőmühelyben használt erős kénsavnak tulajdonitották. Most azonban az angol Bőripari Kutatóintézet többéves kutatása után bebizonyitotta, hogy a cserzőmühelyek ebben az esetben ártatlanok. A kénsav, amely az ilyen bőrökben található, nem a cserzésből, hanem az ipari városok légköréből származik. A levegő ui. gazdag kéndioxidban; ezt a bőr felveszi s a kéndioxid-tartalom a bőrben a levegő oxigén-tartalmával, valamint az állandó nedvességtartalommal kénsavvá oxidálódik. Ezt a folyamatot a bőr tisztátalanságából származó vas "katalizáló" hatása teszi lehetővé. A cserzőmühelyeknek ezért azt ajánlották, hogy a jövőben a bőrt olyan anyagokkal kezeljék, amelyek a vasat ártalmatlanná teszik. Ebben az esetben a bőr még az ipari gázokkal telt légkörben is korlátlan ideig épségben marad. Óvatos utólagos kezelés is előnyös lehet már megtámadott bőrkötéseknél és bőrpárnázatoknál, ha a szétesési folyamat nem tulságosan előrehaladott állapotu".

.....

A "vörös bomlás"-ról az "Allgemeiner Anzeiger für Buchbindereien" c. lap azt irta, hogy az IG Farben német kémikusai Ludwigshafen-ben már 1935-ben felismerték a baj okait és a "Collegium"-ban, a Bőripari Vegyészek Nemzetközi Egyesületének szaklapjában közölték is vizsgálataik eredményeit. A Schuy által készittetett fotokópia kivonata igy szól:

"Ezt a bajt eddig legfeltünőbben a könyvkötőbőröknél lehetett megfigyelni, mivel a vizsgálatok elsősorban ezekkel a bőrfajtákkal kapcsolatban foglalkoztak a baj okainak felderitésével és a védekezési eljárások megtalálásával. Az olyan raktározásra való alkalmasság azonban, amely néhány évnél hosszabb időtartamra van tervezve, nemcsak a könyvkötészeti bőrök, hanem a kárpitos bőrök, zsiros /vikszos/ bőrök, fény-/blank/ bőrök, nyerges bőrök esetében, valamint számos alkalommal talpbőrök esetében is kivánatos. S igy csak nagyon korlátozottan oldja meg a problémát az a javaslat, hogy a raktározásra való különös alkalmassá-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

got megkivánó bőröket kizárólag pirogall cserzőanyagokkal, például szömörcével állitsák elő.

A megfelelő védekezési eljárások kerasése közben a következő fontos megállapitást tették. A bőr addig marad védve a levegő kénsav-tartalmától, ameddig tompitó /puffer/ anyagokat tartalmaz. Ilyenfajta tompitóanyagok részben maguk a természetes cserzőanyagok, részben az ezekkel együtt felvett nem-cserzőanyagok. A légkörből származó romboló hatások ellen természetes védelmet nyujtó tompitó-anyagok, amelyek növényi cserzőanyagokkal cserzett bőrökben találhatók, megtartják védőképességüket, ha a cserzésnél szintétikus cserzőanyagokat is alkalmaznak. Olyan bőrök, amelyek cserzésekor Tanigan FC-t és Tanigan O-t alkalmaztak, romboló hatásu atmoszférában 2 éves raktározás után is megtartották eredeti tompitó kapacitásukat, mig a tisztán növényileg cserzett bőrök tompitó-képességüket teljesen elvesztették. Mig ennél a bőrnél már a nyersbőr-anyagon észre lehetett venni a káros behatást, a fentnevezett taniganok együttes alkalmazásával előállitott készbőrök sértetleneknek bizonyultak.

Ennek a jelenségnek az a magyarázata, hogy a nagymolekuláju, cserzőhatásu szulfosavakkal való kezelés következtében a bőr savanyu gázelnyelő képessége csökken, illetve teljesen megszünik."

A cserzési eljárásokról szóló fejtegetések befejezéséül, a teljesség kedvéért meg kell még emlitenünk a megmunkálást és a festést. A bőrt gép hasitja szét, hogy egyenletes vastagságu legyen. A bőr hasitása két forgó henger közt történik, hogy ilymódon bármilyen, tetszésszerinti vastagságot elő lehessen állitani. A vékonyabb bőröket husoldali hasitéknak vagy barkaoldali hasitéknak nevezik. A barkaoldali hasiték természetesen az értékesebb. Ezután következik a bőr festése.

A természetes szineződést a cserzésnél használt cserzőanyagok döntik el. Megkülönböztetünk hordófestést /a festendő bőrnek hordóban való forgatását/ és kefefestést /anilinfestést/ /a festéknek a bőrre való rákefélését/. A rossz felületü bőröket gyakran fedőszinnel látják el. A festésnél a bőrt vagy egyenként vagy párosával mártják a folyadékba és az egyenletes festést a bőrnek a mozgatásával /forgatásával/ érik el. A legjobb az anilinnal való festés, mert ez szintartó bőrt ad, nyilt bőrfelülettel.

Ezzel ellentétben a kazeinnal és kollódiummal való festésnél a felületet fedőszin alkalmazásával lezárják. A fedőfestékek teljesen viz-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

állóak és igy csak meghatározott kémiai eszközökkel oldhatók fel. Igen nagy a fedőképességük, ugyhogy csekélyebb bőrök is befesthetők velük.

A kollodiummal befecskendezett bőrökről a viz lepereg, a kazeinnel festettekről ellenben nem.

Az anilinnal festett bőrök jól lemoshatók, a kazeinnel festettek viszont nem. A kollodiummal festett bőrök nehezen aranyozhatók, mert a celluloze-lakk erősebb hevitésnél elolvad. Anilin és kazein-festésü bőröknél jók az aranyozási lehetőségek. Festés után a bőr természetes vagy mesterséges barkát nyer. A természetes barkát megmunkáló fával dolgozzák ki.

Birka- és borjubőröknek nincsen természetes barkájuk. Hogy jobb bőröknek tünjenek, ezeket a préselt bőröket a gépen mesterséges barkával látják el. .....

.....

Miután most már ismerjük azokat az okokat, amelyek tekintélyes könyvállományok pusztulásához vezetnek, felvetődik a kérdés: mit tehetünk ma ezek ellen a romlási tünetek ellen, mégpedig mind a megelőző intézkedések, mind pedig a már sulyosan megtámadott kötetek helyreállitása tekintetében?

A "British Leather Manufacturers Research Association" /"Angol Bőrgyárosok Kutató Egyesülete"/ adatai szerint a bőrt vizben oldott 3 %-os ecetsavas káliummal való kezeléssel meg lehet védeni a levegő kénsavtartalmának káros hatásai ellen. A gyakorlat fogja eldönteni, vajon ez az oldat a kellő védelmet nyujtja-e a bőrkötéses köteteknek.

Ajánlatos továbbá azokat a veszélyeztetett köteteket, amelyek már a "vörös bomlás" jeleit mutatják, valamilyen bőrirral átdolgozni, hogy a zsirigényes bőrnek legalább részben visszaadják eredeti hajlékonyságát.

Gyakorlatomban ujra meg ujra tapasztaltam, hogy helyes kezeléssel még az egészen kiszáradt bőr is ujra hajlékonnyá válik, igy a konzerválás után az uj bőrgerinchez a lehető legegyenletesebben hozzáilleszthető. Ha régi vagy igen régi bőrkötésekkel van dolgunk, gyakran találkozunk a könyvtárak részéről azzal a véleménnyel: elegendő, ha a hiányos bőrgerincet uj bőrrel kiegészitjük, s nincs szükség arra, hogy az eredeti kötésnek még megmaradt darabkáit konzerválás végett lefejtsük a könyvtábláról. Az ilyen véleménnyel annál is inkább szembe kell he-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

lyezkednem, mivel ezeknek a kötéseknek a restaurálása ebben az esetben csak részleges maradna; rövid idő mulva tehát ujra olyan jelek mutatkozhatnak, hogy a bőrfedél egyes részei lemállanak és igy a betegségnek és a bőr kiszáradásának uj gócaivá válnak. Hosszu gyakorlatomban mindig ugy jártam el, hogy a könyvfedélről a bőrkötés valamennyi maradványát lefejtve, a bőrt mind a husoldalán, mind a felszinén kezelésbe vettem, hogy ujból a lehető legnagyobbfoku hajlékonyságot biztositsam számára. Ez az eljárás a bőrfedél egyenletessége és restaurálása szempontjából nagyon kifizetődőnek bizonyult.

Pályám kezdetén én is azt a nézetet vallottam, hogy csak régi bőrrel restauráljunk s ezáltal a helyreállitási technikában az eredeti állapothoz való lehető legteljesebb alkalmazkodást biztositsuk. De már néhány hónap mulva felhagytam ezzel a gyakorlattal. Be kellett ui. látnom, hogy a már nagyon elöregedett bőr - különösen a füzőszijak záródásainál és a gerincpárkánynál sohasem lesz többé szilárd és hajlékony, életéért tehát csak korlátozott időtartamra kezeskedhetünk. Megengedhető ugyan hogy a felületi restaurálásnál a színárnyalatnak megfelelő régi bőrdarabokat használjunk, mégis - azt hiszem - sokkal helyesebb, ha a raktárban elegendő bőrünk van, mert azokat bármikor előveheti anélkül, hogy gondot okozna, ezt vagy azt a minőséget használjuk-e inkább.

Mindenki számára, aki régi kötések helyreállitásával foglalkozik, érvényes egy iratlan törvény: állandóan gondolnia kell a munkájához szükséges legkülönfélébb anyagok gyüjtésére. Mindenesetre igen fontos a legkülönfélébb színárnyalatu, vastagságu és alaku régi és legrégibb meritett papirok minél nagyobb gyüjteménye. Ilyen gyüjteményt nem mindig könnyü létrehozni, - gyakran sok-sok év szükséges hozzá. Minden régi kapcsot, sárgaréz-szeget vagy egyéb, a munkánál felhasználható anyagot gyüjteni kell, hogy a legnehezebb helyzetekben kisegitsenek bennünket.

Olvasóim jól tudják, hogy sok könyvtárban milyen nagy számmal találunk olyan értékes kötéseket, amelyeket kenyérbogarak lyuggatták át. Ha közelebbről szemügyre vesszük ezeket a bőrfelületeket s esetleg még nagyitót is használunk hozzá, megdöbbenve állapithatjuk meg, hogy ezek a lyukak - a betegségre hajlamos részek tekintetében - a felületnek meglehetősen nagy részére terjednek ki. Azok a könyvfedelek, amelyek ilymódon szinte szitaszerüvé váltak, nagy veszélyben forognak, mert a

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

szétrágott szélek az egész bőrfelület teljes kiszáradásához vezetnek. Ha csak egyes kötetekről van szó, ajánlatos az ilyen könyvet - "gyógykezeltetés" végett - lehetőleg mielőbb a restaurátorhoz vinni.

Ha nagy számban vannak ilyen könyvbogaraktól megtámadott köteteink, mindenesetre ajánlatos a felületet szintelen bőrirral bedörzsölnünk. A lyukakat tiszta méhviasszal betömjük, azután az egész felületet puha ruhával fényesre dörzsöltük. Vigyáznunk kell arra, hehogy a ruhadarab szálai beleragadjanak a viaszba, mert ez megint ujabb bajok forrása lehet. Az ilyen intézkedések azonban csak megelőző jellegüek s nem teszik az egész kötet végleges restaurálását feleslegessé.

Végezetül még egy olyan kötésfajtáról kivánok szólni, amellyel gyakran találkozunk. Ezek a lakkozott bőrkötések, amelyek akkor, mikor készitették őket, bizonyára nagyon jól festettek s minden bizonnyal egykori tulajdonosuk kincsei közé tartoztak. De micsoda látványt nyujtanak ma, ötven, száz vagy még több évvel készitésük után! Közismert dolog, hogy a bőr lélegzik. A bőr ujonnan kikerülve a cserzőből, életerejének teljében volt. Mit tettek azonban vele az akkori könyvkötők, megbizóik parancsára? Az egészséges bőrfelületet a bőr halálát jelentő lakkréteggel vonták be, amely a bőr felületét megfosztotta a lélegzés minden lehetőségétől. Ma azután élvezhetjük ennek a módszernek a következményeit: a lakkozott felület szétmorzsolódik, s vele együtt tönkremennek a részben pompás vonalasdiszitések és a vaknyomás is. Ha megpróbáljuk a bőrt lefejteni, azt tapasztaljuk, hogy a bőrfelület alatt már a bőr husoldala /irharétege/ is szétporladt: gyakran tehát semmi mód nincs többé a kötés megmentésére, hacsak nem érjük be azzal, hogy a még meglévő kötésdarabkákat ugy konzerváljuk: legalább kötészettörténeti célokból tanulmányozni lehessen rajtuk az egykori kötésmódokat. Ilyen esetekben többet már ugy sem tudunk tenni.

Eredeti cim: Gesunde Bücherbestände - Reichtum der Bibliotheken.
Megjelent: DFW. Dokumentation. Fachbibliothek. Werksbücherei. 1957. 9/10.sz. 174-178.lap.
OSzK.ford.sz.: 1877.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Taylor, W. A.:

INDIKÁTOROS HANGLEMEZKÖLCSÖNZÉS

Amikor 1957 februárjában elhatároztuk, hogy 10 éve fennálló hanglemezgyüjteményünket egyéni kölcsönzők, valamint társulatok számára megnyitjuk, már volt egy elemző cédulakatalógusunk, amelybe a hanglemezeket zeneszerzők, előadóművészek, zenei müfajok, szóló hangszerek, stb. szerint soroltuk be. Magától értetődő volt azonban, hogy még egy olyan berendezésre is szükségünk volt, amelyből mindenkor megállapitható, hogy meghatározott időpontban milyen lemezek állnak rendelkezésre. Ennek a segitségével ugyanis egyrészt megakadályozható, hogy: a/ a látogatók és a könyvtár személyzete boszankodni legyen kénytelen olyán lemezekre irányuló kérések miatt, amelyek abban az időpontban ki vannak kölcsönözve, és b/ a hanglemezeket akár a kezelő személyzet, akár pedig a közönség feleslegesen legyen kénytelen forgatni.

A szembajöhető többféle megoldás megvitatása után az irodákban használatos mutatóberendezés bevezetése mellett döntöttünk; ez olyan fémtálcákból áll, amelyeket lejtős alakban falra lehet erősiteni. Ezek az áttekinthető mutatók egy-egy szalagon tüntetik fel az egyes hanglemezek rövid cimét; a kártya többi része a teljes cimleirást tartalmazza. A kinálkozó lehetőségek közül választásunk a Kardex-re esett. .....

Hátra volt még azonban annak a kérdésnek a megoldása, miként tudjuk jelezni, rendelkezésre áll-e a keresett hanglemez vagy sem. Ezt a feladatot olyan celluloid-kártya alkalmazásával oldottuk meg, amelyik a hanglemez rövid cimleirását tartalmazva, egyuttal egy ráfestett fekete jellel is el van látva. A celluloid-kártyát látható módon a hanglemezek cimét feltüntető szalag végéhez illesztettük. A festett fekete jel annyit jelent, hogy a lemez rendelkezésre áll. A hanglemezt kikölcsönözni akaró személy tehát, amikor meggyőződött róla, hogy a keresett lemez "bent" van, kiemeli a kardexből a celluloid-kártyát és azt a kölcsönzőpultra helyezi. Ettől a pillanattól fogva a celluloid-kártya kölcsönzőkártyává válik, belekerül az olvasó kölcsönzőjegyébe, ...; visszaadáskor az olvasó visszakapja a kölcsönzőjegyet, a celluloid-kártyát pedig a könyvtáros visszahelyezi az indikátorba. .....

Eredeti cim: An indicator for gramophone records.
Megjelent: Unesco Bulletin for Libraries, 1958. 5-6.sz. 140-141.lap.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Allerslev-Jensen, E.:

SZAKKATALÓGUS VAGY TÁRGYSZÓKATALÓGUS?

I.

A modern közmüvelődési könyvtárak fejlődésében az un. szótárkatalógus igen jelentős szerepet játszott, mint egyik eszköz arra, hogy az állományt az olvasók számára feltárják. Uttörőként az amerikai Charles C. Jewett már 1853-ban megvetette a tárgyszókatalógus alapjait. De Charles A. Cutter volt az, aki "Rules for a dictionary catalogue" c. munkájában összeállitotta a szótárkatalógus szerkesztésének szabályait. Ez a mü 1876-ban jelent meg és azóta majdnem változatlan formában szolgál alapul a közmüvelődési könyvtárak katalógus-szerkesztési munkájához azokban az országokban, amelyek az angol-amerikai könyvtári elveket követik. Hogy Cutter-nek a müve ilyen nagy jelentőségüvé vált, kétségtelenül azzal áll összefüggésben, hogy a fejlődő public library-k igyekeztek megszabadulni a régi tudományos könyvtárak módszereitől. Az amerikai könyvtárügy uttörői, mint pl. Cotton Dana, Dewey és Cutter idealisták voltak és nagyrészt rajtuk fordult meg egy teljesen uj - "népszerü", a modern közmüvelődési könyvtárak sajátos céljainak inkább megfelelő - könyvtári technika megteremtése. A közmüvelődési könyvtárak fejlődésében a XIX.század utolsó évtizedében az volt az általános felfogás, hogy a szótárkatalógus közérthetőbb eszköz, mint a szakkatalógus. Azóta azonban kérdésessé vált, hogy ez minden további nélkül helytálló megállapitás-e. A szótárkatalógus mellett felhozható érvek az érzelmi és tisztán tárgyilagos momentumok különös keveréke.

Dániában a szótárkatalógust az amerikai könyvtári technika egyéb eszközeivel együtt vezették be és hosszu ideig ez volt a népkönyvtárak egyetlen elképzelhető katalógusformája. De azután a nagykönyvtárak lassacskán nekifogtak szótárkatalógusuk felbontásának. Párhuzamosan

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

külön betűrendes katalógust /a szerzőkről és címekről/ és külön tárgyszókatalógust állitottak fel. Utóbbi tárgyi főlapokból és tárgyi utalókból állott. A 30-as években azonban megindult a tárgyszókatalógus birálata. Sok könyvtár, az eddigi tárgyszókatalógus helyett szakkatalógus felállitását kezdte meg, mert ez a katalógusforma - véleményük szerint - használhatóbb az olvasóközönség szempontjából. Ez a szakkatalógus természetesen nemcsak a raktári szakcsoportok rendjében adta az anyagot, hanem azt kellően rendszerezte. Tartalmazta az egyes müvek katalóguslapjait,de tartalmazott utalásokat a müvek egyes fejezeteire s, végül olyan müvekre vonatkozó melléklapokat is, amelyek több szakcsoporthoz tartoznak. .....

II.

A tárgyszókatalógus szempontjából lehetetlennek látszik, hogy bizonyos könyvek tartalmát minden esetben egyetlen megfelelő szóval ki tudjuk fejezni. Minden katalogizáló jól tudja ezt. És ha megvizsgáljuk különböző könyvtárakban, hogy egy-egy könyv milyen tárgyszó alatt található, az eredmény bizonyosan az lesz, hogy a különböző katalogizálók felfogása a tárgyszó kiválasztását illetően erősen különbözni fog egymástól. S ha néha egyezik is a katalogizálók felfogása, ennek csak az a magyarázata, hogy az illetők szakképzett könyvtárosok, akik megtanulták a tárgyszóválasztás szabályait s csak ezekhez alkalmazkodnak. De az olvasók számára ezek a szabályok nem olyan magától értetődőek. - Az az olvasó pl., aki szünidejét a Schleswig-Holstein-i Angeln-ben[1] kivánja eltölteni és szeretne erről a helyről valamit olvasni, nem ismeri azt a minden könyvtáros számára magától értetődő szabályt, hogy egy-egy könyvet mindig a legszükebb jelentésü tárgyszóhoz kell osztályozni. Talán "Schleswig" vagy esetleg "Schleswig-Holstein" tárgyszavakra fog gondolni. Általában nem igen ismerjük ilyen esetben az olvasó reakcióit. Hiszen kisérletet tehetne pl. az "utikalauz" vagy más egyéb tárgyszóval is. A tárgyszókatalógus kidolgozásánál nem készülnek "ld. még"-utalók a szükebb fogalomról a tágabbra. Tehát nincs ilyen utaló: "Angeln, ld. még Schleswig". Pedig lehet, hogy az Angeln-re vonatkozó leirás egy Schleswig-ről szóló könyvben található, talán a szóbanforgó könyvtárban nincs is több könyv erről a tárgyról.

1/ Félsziget Flensburg-tól délre.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Ilyen nehézségek ilyen mértékben nincsenek a szakkatalógusnál, ahol rokonfogalmak abban a logikai sorrendben következnek, amit a könyvtáros és az olvasó egyaránt jól ismernek. Nagy hátrány az is, hogy a szótárkatalógus más elrendezésü, mint pl. a többnyire szakrendszerü nyomtatott katalógusok és bibliográfiák. Azok a kisérletek, hogy a nyomtatott katalógusokat a szótárkatalógus elvei szerint állitsák össze, nem sikerültek /gondoljunk pl. az amerikai "Library Literature" c. kiadványra, amelynek a használata a legnagyobb nehézségekkel jár/. Továbbá annak is megvan a jelentősége, hogy egy idegen nyelvü szakkatalógust az illető nyelv türhető ismeretével is használni lehet, mig a tárgyszókatalógus használatához az illető nyelv beható ismeretére van szükség. /A tárgyszavak kiválasztásánál gyakran igen finom megkülönböztetésekre van szükség, amiben csak a nyelv alapos ismerője járatos./

A tárgyszókatalógus nehézségei különösen azokban a könyvtárakban szembetünőek, amelyeknek fiókkönyvtárai is vannak. Ha a fiókkönyvtár könyveit ellátják is központilag tárgyszavakkal, az utalókat nem lehet központilag elkészíteni. Az utalókat - különösen a "ld.még"-utalókat - ui. mindig az illető könyvtár ill. fiókkönyvtár saját állományára tekintettel kell elkészíteni és az olyan utalóknak, amelyekre szükség van a központban, nem lenne semmi értelme a fiókkönyvtárakban. Igaz, hogy a fiókok maguk is megirhatják ezeket az utalókat, azonban ennek valószinüleg teljes zürzavar lenne az eredménye, hiszen minden könyvtáros - legyen az katalogizáló vagy sem - valószinüleg saját egyéni felfogását érvényesitené a tárgyszó-választásban.

A tárgyszókatalógusban a kartonok végülis ugy felhalmozódnak, hogy egyre szakképzettebb munkaerőket kell ebbe a munkába beállitani. Kisebb és középnagyságu könyvtárak kis személyzettel gyakran egyáltalán nem is képesek ezt a munkát elvégezni. Két-négy könyvtáros esetén gyakran fiatal, változó munkaerőkre kell bizni a katalogizálást, akik ugyan ismerik a katalogizálás problémáit, de nagyon kevés a tapasztalatuk. A katalógus az ilyen könyvtárakban éppen ezért gyakran csekélyebb értékü.

Az a tény, hogy mi itt Dániában a katalogizálást nagymértékben centralizáltuk, nem jelenti a probléma megoldását. Könyvtáraink nagyrésze a "Dán Bibliográfiai Központ" által készitett nyomtatott katalóguscédulákat használja. Bár igy mentesülnek az osztályozás és tárgyszóválasztás munkájától, az utalókat mégis maguknak kell elkészíteniök. Ezt

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

a munkát nem lehet központilag elvégezni és ez az egyik legnagyobb hátránya a tárgyszókatalógusnak. Éppen ezért, de kezelése szempontjából is a szakkatalógust előnyben kell részesiteni a tárgyszókatalógussal szemben. Nem szabad ui. elfelejtenünk, hogy a tárgyszókatalógussal való munka nemcsak nagy munka, hanem pluszmunka is, minthogy azt az osztályozást, amelyen a szakkatalógus alapszik, minden körülmények között el kell végezni. A szakkatalógushoz szükséges betürendes tárgymutató elkészitése nem jár különös nehézséggel, minthogy ebben az esetben nincs szó egyéni tárgyszóválasztásról és utalók készitéséről.

A tárgyszókatalógus utaló-rendszerének a kiépitése azért is olyan nehéz, mert a meglévő segédeszközök rendszerint többé-kevésbé használhatatlanok. Egyetlen általános tárgymutató nem felelne meg a különböző nagyságu könyvtáraknak; ezenkivül ezek a jegyzékek - legalább is a skandinávok - nem tulságosan megbizhatóak. Egyébként is lehetetlennek találom egyetlen kielégitő, a szükséges "ld." és "ld.még"-utalókkal ellátott jegyzék kidolgozását, mivel az egyes fogalmakról és kiterjedésükről való felfogás nagyon különböző. Ezenkivül gondolni kell a katalógus használóira is. Minden katalogizáló arra fog törekedni, hogy olyan tárgyszavakat válasszon, amelyek megfelelnek az olvasók igényeinek. Ezt az igyekezetet azonban hiábavalóvá teszi az a körülmény, hogy az olvasók felfogása eltérő,és más-más müveltségük foka. Az egyes tárgyak és fogalmak változó, ideológiai feltételektől függő értékelése lehetetlenné teszi, hogy a mindenkori irodalmat egyértelmüen lehessen feltárni. A fogalmak jelentése az idők folyamán változik. És végül is vannak azok a nehézségek, amelyekkel a különböző tárgyszavak pontos elhatárolása jár. Hogyan határozzuk meg pl. a "marxizmus", "szocializmus" és "kommunizmus" közötti különbséget és melyiket alkalmazzuk pl. a Marx, Engels, Lassale müveinek az osztályozásánál?

Maguknak az utalóknak is megvan a problematikájuk. Meddig kell elmennünk? Milyen mértékben kell keresztutalókat alkalmaznunk? Akármennyire tekintettel van is a katalogizáló az olvasóra, mégis csak saját maga végzi el a válogatást és a katalogizálók éppugy különböznek egymástól, mint általában az emberek.

A katalogizálásnak mindenképpen központi munkának kell lennie. Ami Dániát illeti, ezt a munkát a "Dán Bibliográfiai Központ"-ban végzik, ott szerkesztik a nemzeti bibliográfiát, valamint a közmüvelődési könyv

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tárakban használt mintakatalógusokat és a legfontosabb dán és egyes norvég és svéd könyvekről készült nyomtatott katalóguscédulákat. Az egész országban ugyanazokat a szakszámokat kapják a könyvek és a címleírás besorolása ugyanazok szerint a szabályok szerint történik. Ezáltal valamennyi közművelődési könyvtár egyöntetüen épitheti katalógusait,ami - mint az előbbiekben láttuk - a tárgyszókatalógusnál az utalók miatt nem lehetséges. A tárgyszókatalógus egyetlen előnye az aktualitása. Aktuális fogalmak, amelyek nem kapnak azonnal helyet egy-egy osztályozó rendszerben, gyakran önálló tárgyszavakká lesznek s az olvasók számára is ismerősek. Általában azonban azt mondhatjuk, - ha paradox módon akarjuk magunkat kifejezni, - hogy a tárgyszókatalógus a könyvtár teljes állományát tartalmilag először a lehető legteljesebb mértékben szétszórja, hogy azután - utalók segitségével - görcsös erőfeszitéseket tegyen a rokon fogalmak ujból való összegyüjtésére.

Eredeti cim: Systematischer oder alphabetischer Sachkatalog.
Megjelent: Bücherei und Bildung, 1957. 11.sz. 473-477.lap.
OSzK.ford.sz.: 1924.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

UJ SVÉD OLVASÓ-KÉSZÜLÉK A BÉNULÁS ÁLDOZATAI SZÁMÁRA

A Centrala Filmarkivet svéd cég "Biblioscope" néven ujfajta olvasó-készüléket szerkesztett és bocsájtott piacra olyan béna személyek számára, akik akár állandó bénaságban szenvednek, akár egyidőre vesztették el mozgási képességüket. Az uj berendezés könnyü és hordozható, s egyetlen darabból áll. Minden olyan beteg, aki a legkisebb mérvü mozgásra - akárcsak egyetlen lábujjával, vagy fejével - képes, maga tudja a nyomógombos kezelőtáblát használni.

A "Biblioscope" abban különbözik az ismert használatos olvasóberendezésektől, hogy vetitővászna bármely kivánt helyzetbe beállitható; ez a vetitővászon ugyanis nem a mennyezetre, hanem egy állványra van felszerelve. Lehetőség nyilik a szöveg méretének felnagyitására is, s igy a gyenge szemü személyek is minden nehézség nélkül olvashatnak.

A megfelelő könyvek filmezését a Centrala Filmarkivet végzi. A filmre vett müvek nem kerülnek többe, mint az illető könyvek nyomtatott példányai, sőt bizonyos esetekben még ezeknél olcsóbbak is. Külön bizottság végzi az olvasmányi anyag kiválasztását. Az állam és a helyi hatóságok, továbbá a Svéd Gyermekparalizis Segélyalap segélyeket nyujt az egyes munkák lefilmezéséhez. A filmek kölcsönzését a közmüvelődési könyvtárak illetékes osztályai eszközlik. .....

A nagyobb svéd kórházak már valamennyien beszerezték a "Biblioscope"-ot; a beszerzési költségek egy részét az állam vállalta. A berendezés nagyon könnyen kezelhető, a betegek a lapokat gombnyomással maguk tudják a kivánt sebességgel forgatni. A müvelet semmi veszélyt nem rejt magában, a hálózati feszültséget ugyanis 12 voltra transzformálták. A "Biblioscope" egyik különleges előnye, hogy a szöveg teljes nappali fénynél is olvasható, igy nincs szükség a szoba elsötétitésére.

Abban az esetben, ha a beteg nagyméretü képes folyóiratokat kiván olvasni, a szabványméretü vetitőlemezt nagyobbra lehet kicserélni. ....

Eredeti cim: A new Swedish reading apparatus for victims of paralysis.

Megjelent: Librarian, 1958. 1.sz. 8-9.lap.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Drtina, J.:

A KÖNYVTÁROSKÉPZÉS ÜGYE CSEHSZLOVÁKIÁBAN

.....

A könyvtárosképzés a jelen és a jövő problémája. Ma még nem mondhatjuk, hogy azt a nem tulságosan régen támadt szakadékot, amely a közművelődési és a tudományos könyvtárak között támadt, áthidaltuk volna. Ez a szakadék volt az, ami a könyvtárosképzésben is kettéválást idézett elő. Az első köztársaság idején, az 1918-1938-ig terjedő években, kétféle lehetőség nyilt a könyvtárosok kiképzésére: az "Állami Könyvtárosiskola", amely eleinte egy-, majd később kétéves időtartamu volt; ennek volt a feladata a közmüvelődési könyvtárosok kiképzése; a szóbanforgó intézményt enciklopédikus sokoldaluság jellemezte, ami természetszerüleg felületességre vezetett. Volt azután egy másik, kétéves "Könyvtárostanfolyam" az egyetemen; ezt a jövendőbeli tudományos és közigazgatási könyvtárosok számára tartották. Minthogy ezt a tanfolyamot a történeti segédtudományok tanszékéhez csatolták, nem lehet csodálkozni, hogy elsősorban és tulnyomórészt történeti irányu volt. Ehhez a kettős sinpáron való haladáshoz, amelyben a könyvtári hivatás tényleges helyzete is világosan tükröződött, még egy másik ismertető jel is csatlakozott: sem az egyik, sem a másik nem volt rendes főiskolai képzés; igy az olyan egyén számára, aki a főiskolai végzettséget meg akarta szerezni, nem maradt más hátra, mint hogy valamelyik főiskolán még egy szakot végezzen. A könyvtárosképzés ezen kettős sinpáron való haladásának és felemásságának természetesen megvoltak a maga következményei mind a könyvtárak, mind pedig az egész könyvtárügy szempontjából.

Nem állithatjuk, hogy jelenleg, még kevésbé pedig, hogy a közelmultban ennek a kettősségnek és hasadásnak az utolsó maradványait is eltávolitottuk volna. Ellenkezőleg: a könyvtáraknak sok éven keresztül két minisztérium alá való tartozása azzal a következménnyel járt, hogy ez a

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kettősség inkább nőtt, mint csökkent. Itt is felvetődött azonban a kérdés: a könyvtárosképzés problémáinak megoldásában az adott, jelenlegi helyzetből kell-e kiindulnunk, vagy alapos és gondos vizsgálat után lehetővé válik talán éppen a könyvtárügy egyesitésével a jövő fejlődést is meghatároznunk s ezzel a jövendő könyvtárosi hivatás valóban egyesitő testületi szellemének előfeltételeit is megteremtenünk. Nem akarom ezzel azt állitani, hogy a jövőben a különböző tipusu könyvtárak munkája közötti minden különbséget ki lehet küszöbölni. Ilyen különbségek ma is vannak s a jövőben is lesznek. De ha igyekszünk megvalósitani Leninnek az egységes könyvtári hálózatra vonatkozó elgondolásait, akkor kötelességünk nemcsak a különbségeket hangsulyozni, hanem ellenkezőleg, mindazt, ami közös, meg kell keresnünk, ki kell szélesitenünk, el kell mélyitenünk és alaposan fel kell dolgoznunk.

A jövőben a következő fejlődésre számithatunk: a közmüvelődési könyvtárak munkája egyre inkább tudományos jellegüvé válik. Ennek a jelei az alábbi két tényben máris megmutatkoznak. A közmüvelődési könyvtárak már nemcsak a szórakoztató olvasmányok kölcsönzőhelyei; könyvállományuk összetételében pedig a tudományos irodalom egyre inkább tulsulyba kerül. Ennek következtében a közmüvelődési könyvtáros kénytelen eddig inkább csak a szépirodalom területére korlátozódó müveltségét elmélyiteni, mégpedig különösen a tudományos irodalom irányában. A politikai, közgazdasági, mezőgazdasági, természettudományi, müszaki irodalom alapos ismerete, vagyis azé az irodalomé, amelyet eddig elsősorban a tudományos könyvtárak dolgoztak föl, az eredményes közmüvelődési könyvtári munka alapfeltételévé vált; ebben a munkában a szépirodalomra vonatkozó ismeretek és a vele való munka ugyan még mindig jelentőséggel bir, de az egész közmüvelődési könyvtári munkának már csak egyik részét alkotja. A tudományos irodalommal való foglalkozás kifejleszti a közmüvelődési könyvtárosokban az osztályozás, az átgondolt munkamódszer iránti érzéket, amely egyre inkább tudományos jellegüvé válik. Ma már a közmüvelődési könyvtárakban is észrevehető az a törekvés, hogy megszabaduljanak a puszta gyakorlatiasságtól és hogy napi munkájuk elméleti alapelveit is kialakitsák.

Másrészt megváltozott a tudományos könyvtárak jellege is. Elvesztették exkluziv voltukat. A jövőbeli fejlődés mintaképéül ehelyütt a moszkvai Lenin Könyvtárat állithatjuk, a maga gyermek- és ifjuségi osz-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tályával, valamint a közművelődési könyvtárak irányitását ellátó tevékenységével. Ugy hiszem, a tudományos könyvtárak nagyon sokat tanulhatnak a közművelődési könyvtárosoknak az olvasószolgálat terén szerzett gyakorlatából és tapasztalataiból. És ez a fejlődés egyáltalában nem korlátozódik a szocialista országok könyvtáraira; ellenkezőleg, a nyugati országokban is észlelhetők az ilyen irányu fejlődés különböző jelei. Mi mást jelenthetne a nyugati országoknak az a törekvése, hogy a könyvtárakat mindenki számára hozzáférhetővé tegyék, - amint ezt a brüsszeli kongresszuson ismételten hangsulyozták.

Erről van tehát szó: az előfeltételek terén meglévő egység feltétlenül a nézetek egyöntetüségére vezet az alapvető kérdésekben. Egyesek már meglehetősen megközelitették ezt a célt, mások még igen távol állnak tőle.

Térjünk azonban vissza a jövőből a jelenbe. Azoknak a kérdéseknek megoldásakor, amelyek a főiskolát végzettek jövőbeli alkalmazása és elhelyezése szempontjából a könyvtárosképzés megszervezésével függnek össze, feltétlenül tekintetbe kell vennünk a jelenlegi reális helyzetet. A mostani helyzet pedig az, hogy a könyvtárakban a hivatásos könyvtárosok mellett különböző szakterületekről való egész sereg olyan szakember is dolgozik, aki több-kevesebb könyvtári szakismerettel és a könyvtári munka különböző területein szerzett hosszabb-rövidebb gyakorlattal rendelkezik. "Modus vivendi"-nek lehetne nevezni ezt a helyzetet, amely egyrészt a hivatásos könyvtárosokban való jelenlegi hiányra, másrészt az egyéb szakemberekben való bőségre vezethető vissza. Ez az átmeneti állapot addig fog fennállni, amig maguk a hivatásos könyvtárosok is azzal a ténnyel lesznek kénytelenek szembenézni, hogy elhelyezkedési lehetőségeik hova-tova csökkennek. Jelenleg az a helyzet, hogy különösen a szocialista országokban, ahol a könyvtárak száma egyre nő, hivatásos könyvtárosokban hiány mutatkozik; éppen ezért a különböző szakterületek szakembereinek közreműködését nemcsak megtürik, hanem igen kivánatosnak is tartják. Ez az állapot természetesen a könyvtárosképzésben is tükröződik. Ebből következik, hogy az önálló könyvtárosképzés megteremtésével ezt a kérdés-komplexumot is meg kell oldani, annál is inkább, mert ezeket a kérdéseket a nemzetközi könyvtári életben sem oldották még meg, vagy legalább is nem tökéletesen.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Mindenütt, ahol rendes, önálló felsőfoku könyvtárosképzés van, fellép a vágy - inkább csak elméletben, mint gyakorlatban - a valóban ideális könyvtáros, az olyan könyvtáros után, aki nemcsak egy bizonyos szakmában járatos, hanem egyetemi könyvtárosi végzettsége is van. Hogy ez a követelmény nem pusztán valami akadémikus vita tárgya, az világosan kitünik K. Larsen-nek a Brüsszeli Kongresszuson elhangzott előadásából is. /International Congress of Libraries and Documentation Centres, La Haye 1955. 127-129.l./ Milyen képzettséget kiván Larsen a könyvtárostól? Főiskolai képzettséget az illető könyvtár állománya által képviselt tudományszak területéről, a doktori címhez szükséges disszertáció elvégzése nélkül, tehát csak az államvizsgák letételével, a középiskolai tanáréval egyenlő szinvonalon. Ezt a szakképzést azután össze kell kapcsolni a könyvtárosképzéssel, amelynek - mint Larsen mondja - nem szabad két évnél rövidebb időtartamunak lennie; az eddigi tananyagot elsősorban a szakbibliográfiával kell kiegészíteni. Emlitsük még meg itt Larsennek azt a helyes véleményét, hogy a könyvtárosképzésről való vitát reális alapokon kell megindítani és vezetni, a követelmények ui. utópiákká válnak, ha nem törekszünk arra, hogy a képzettségre vonatkozó igények és a fizetés között egyensuly-állapot, illetve kiegyenlitődés jöjjön létre. Egyidejüleg kompromisszumos megoldást javasol a szakemberek és a hivatásos könyvtárosok együttmüködése tekintetében s párhuzamba állitja őket, egyrészt valamely vállalat igazgatójával, másrészt pedig üzemvezetőjével.

Másfajta megoldásra szolgáló példaként emlitsük meg a Szovjetunió eljárásmódját, amelyet részben nálunk is bevezettek. Ott ui. a különböző szakmák könyvtárakban dolgozó szakemberei részére éves tanfolyamokon mintegy 200-240 órából álló előadás-sorozatokat rendeznek. Ezeken az előadásokon összevontan mindazok a tantárgyak szerepelnek, amelyeket a könyvtárosképző főiskolákon előadnak. Ezt az intézkedést semmi esetre sem szabad tartós jellegünek tekintenünk, hanem csak ideiglenes megoldásnak.

.....

A szakemberek könyvtári foglalkoztatása csak akkor lenne jogosult, ha e szakemberek száma és szaktudományuk jellege helyes összhangban állna a könyvtár állományának tartalmi összetételével. Minden bizonnyal feltételezhető, hogy ezt a világ néhány jól megalapozott könyv-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tára megengedheti magának. A szokott gyakorlat azonban az, hogy bár az ilyen könyvtárakban a müszaki, az orvosi és a természettudományi irodalom van tulsulyban, mégis a szakemberek nagyobb része humán egyetemi végzettséggel rendelkezik, sőt ezeknek is a legnagyobb része olyan szakot képvisel, amelynek másutt való gyakorlati felhasználására a legcsekélyebbek a kilátások. Példaképpen említsük meg itt, hogy a prágai Egyetemi Könyvtárban 1938-ban, amikor az orientalia-anyag az állománynak mindössze kb. 1 %-át tette ki, a 40 tudományos könyvtárosból nem kevesebb, mint 10 orientalista volt.

Ha tehát föltesszük, hogy egy bizonyos könyvtár állományában ennyi meg ennyi müszaki, orvosi és természettudományi munka található, akkor ennek megfelelő számu technikusnak, természettudósnak, orvosnak, stb. is kellene a könyvtárban müködnie. De vannak-e egyáltalában ilyen kevéssé specializált tudósok? A tudomány egyes területeinek mai differenciáltsága mellett egyáltalában nem is léteznek ilyen szak-munkaerők; ellenben vannak pl. épitészek, épitőipari technikusok, kohómérnökök, épitészmérnökök, elektromérnökök, biológusok, geológusok, nőgyógyászok, sebészek stb.

Továbbá: mi a feladata és végcélja egy orvosnak, mérnöknek, geológusnak, vagy másképpen megfogalmazva: mi az értelme és célja egyetemi kiképzésüknek? Nyilvánvalóan a megszerzett szakismeretek gyakorlati alkalmazása /épités, gyógyitás stb./, vagy pedig elméleti és kutató munka az illető szakterület elméleti vagy gyakorlati problémáinak a megoldására. És ha esetleg megtörténik is, hogy az elméleti vagy gyakorlati szakember életkörülményeinek alakulása következtében, vagy felsőbb hatósági rendelkezésre, vagy egyszerüen a könyvek és az irodalom iránti szeretetből könyvtárban köt ki, akkor csak két lehetőség nyilik számára: vagy hü marad tanult szakmájához, s ennek következtében - s ez különösen a szellemtudományok szakembereivel szokott megtörténni - irodalomkritikus, nyelvész, történész vagy esetleg orvos, technikus, geológus marad /bár inkább csak mint elméleti szakember/, de sohasem lesz belőle könyvtáros. Vagy, kivételes esetekben, szivvel-lélekkel belefekszik a könyvtári munkába és akkor meg a szakember vész el benne. Természetesen hozhatnék fel a multból olyan példákat, hogy valaki egyidejüleg jó szakember és jó könyvtáros is volt. Hogy mást ne említsek, ilyen volt Adolf von Harnack. De a kivételek erősitik a sza-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

bályt és azóta sok változás történt mind a tudományok, mind a könyvtárügy területén. Ma már mindkét terület sokkal nagyobb igényeket támaszt, - nem elégedhetik meg félemberrel, hanem egész emberre van szüksége.

Mi mármost a könyvtáros tulajdonképpeni feladata? Nem egy bizonyos meghatározott szakterület elméleti vagy gyakorlati problémáinak tanulmányozása és megoldása, hanem valamely tudomány szakirodalmával való foglalkozás. A szakbibliográfia területe ez, a tulajdonképpeni tudományos munka előszobája, ahogyan magát G. Leyh szimbolikusan a Vorstius-emlékkönyvben kifejezte. Itt megvan rá a lehetőség, hogy nagyobb területeket is átfogjunk, mint ahogy ez az elméleti vagy gyakorlati alkotómunka manapság szükségszerű differenciáltsága mellett lehetséges. A könyvtári és a szakbibliográfiák területét is magában foglaló bibliográfiai kiképzésben rejlik az a megoldás, amelyre a mi főiskolai könyvtárosképzésünk is törekszik.

A harmadik fontos kérdés, amelyet a könyvtártudománynak egy főiskola keretei közötti elhelyezésével kapcsolatban meg kellett oldani, az volt: milyen helyet kapjon a könyvtártudomány mint tudományos szak a főiskolán? Ami a könyvtártudománynak mint egyenértékü főiskolai szaknak a kérdését illeti, erre részben felelt már A. Predeeck az utolsó Leyh-emlékkönyvben megjelent cikkében, mégpedig mind történeti szempontból, mind a jelen helyzet szempontjából. A könyvtárosképzésnek a főiskolákra való helyezésével a könyvtártudományt a legtöbb országban gyakorlatilag főiskolai szaknak ismerték el. Az un. aspirantura, valamint az uj akadémiai fokozatok /"kandidátus" és "a tudományok doktora"/ bevezetésével azonban, az akadémiai fokozatoknak ebben az uj hierarchiájában, amelynek élén többé nem a főiskola, hanem a Tudományos Akadémia áll, a könyvtártudomány tudomány-volta ujra kérdésessé vált. Ujból szakunknak az alapjaihoz kellett visszamennünk s a tudományosság kérdését, mint módszeres eljárást kellett megvilágitanunk. Ezeknek a nemcsak mi magunk, tehát könyvtárosok között, hanem más hagyományos szakok képviselőivel folytatott vitáknak az eredményeit "Knihovna" /Könyvtár/ c. gyüjteményes munkában közölt cikkemben próbáltam összefoglalni. ..... Benne ezeket a következtetéseket vontam le: A könyvtártudománynak mint tudományszaknak jelenlegi helyzetét a természettudományok akkori helyzetével lehet összehasonlitani, amikor Friedrich Engels a "A természet dialektikája" c.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

művét irta. Csak a "természettudomány" szót kell a"könyvtártudomány" szóval helyettesiteni és előttünk áll a könyvtártudomány mai helyzetének a jellemzése:

"A tapasztalati természetkutatás a pozitiv ismeretanyag olyan óriási tömegét halmozta fel, hogy egyenest elháritathatatlanul szükségessé vált ez anyag minden egyes kutatási területen való rendszeres és a belső összefüggésnek megfelelő rendezése. Éppily elháritathatatlanná válik az is, hogy az egyes ismereti területeket egymással helyes összefüggésbe hozzák. Ezzel azonban a természettudomány az elmélet terére megy át, itt pedig a tapasztalati módszerek felmondják a szolgálatot, itt csakis az elméleti gondolkodás segithet." "A teoretikusok féltudásuak a természettudomány területén, a mai természetbuvárok viszont valóban éppoly féltudásuak az elmélet területén, azon a területen,melyet eddig filozófiának neveztek." /Engels,Fr.: A természet dialektikája. Bp. 1952. Szikra, 54.lap./

Ahogy a természettudomány is kidolgozta a maga módszertanát /és ennek tudományosságához ma már semmi kétség sem fér/, ugyanúgy jelenik meg ma a könyvtártudomány is a hagyományos szakok mellett valamennyi szokásos tudományos módszer alkalmazásával, az ismeretek strukturájának kialakitásával és végül a törvényszerü összefüggések megfogalmazásával. Ez nem valami öncélu elmélet kétes érdekében történik, hanem tudományosan megalapozott olyan elméleti elvek miatt, amelyek a gyakorlatból származnak és gyakorlati célokat szolgálnak. Hogy ma már a könyvtártudománynak is megvannak a maga megfogalmazható törvényszerüségei, azt többek között Ranganathan-nak, a modern indiai könyvtártudomány megalapitójának a munkássága is bizonyitja. .....

Néhány ideiglenes, 1948-1950 között végbemenő kisérlet után,a könyvtártudomány studiumait először a prágai Károly Egyetem filozófiai fakultásához, majd ennek filozófiai és filológiai fakultásra való osztásával a filológiai fakultáshoz csatolták. Ezzel párhuzamosan a pozsonyi Egyetem osztatlan filozófiai fakultásán is bevezették a könyvtártudományi tanulmányokat. A fakultás keretében a könyvtártudománynak önálló tanszéket állitottak föl /Pozsonyban a könyvtártudomány a sajtótudománnyal közös tanszéket kapott/. ..... A könyvtártudomány hallgatása rendes ötéves egyetemi tanulmány, az un. diploma-studium keretében történik s a diploma-munka /szakdolgozat/ sikeres megvédésével, az állam-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

vizsgák letételével és az un. "okleveles könyvtáros", "okleveles filológus", stb. cim elnyerésével végződik.

A prágai tanszéken jelenleg hat egyetemi előadó van, mégpedig egy docens, három szakképzett asszisztens, egy aspiráns és egy még nem szakképzett tanársegéd. Minthogy ez a szakmunkerőkben való tényleges helyzet - különösen az első kategóriában - egyáltalán nem ideális, hiszen a tanitási órák számát és a tanszék egyéb feladatait tekintve hat docensre és professzorra volna szükség, s biztos remélem, hogy ezt az ideális állapotot a közeljövőben el is fogjuk érni, - egyelőre még nagy számban kell alkalmaznunk külső munkaerőket, akik már most sem az alaptárgyakat, hanem a felsőbb évfolyamok speciális tárgyait tanitják.

A tanulmányok kiterjednek mindenekelőtt az un. közös alapvető ismeretekre; ezek közé tartoznak, a marxizmus-leninizmus mellett, a könyvtárosok számára is oly fontos nyelvi studiumok. Az orosz nyelv mellett a leendő könyvtárosok még két világnyelvet tanulnak, /mindegyiket 2-2 évig egymás után/; itt inkább a passziv, mint az aktiv nyelvtudásra helyezik a sulyt. Azután ide tartozik az un. mellékszak, ami jelenleg a cseh filológia /Szlovákiában a szlovák nyelv és irodalom/. A hallgatók kb. egyharmada a technológiát választotta mellékszaknak. A mellékszakot az első hét félévben hallgatják, s az egyes előadások anyagából letett részvizsgákkal zárják le.

Amig a hallgatók a cseh filológiát a filológiai fakultáson, addig a technológiát a Gazdasági Főiskolán hallgatják. Az utóbbi főiskolán arra törekszenek, hogy a hallgatókkal a technikai szakok problematikáját ismertessék meg. A technológiát végzetteket a müszaki könyvtárakba szánják. A mellékszakokban való választási lehetőségek megállapitásakor tudatában voltunk annak, hogy az lenne az ideális állapot, ha a könyvtártudományi tanulmányokat a lehető legkülönfélébb szakokkal nemcsak saját fakultásunkon belül, hanem más egyetemi fakultásokon s adott esetben egyéb főiskolákon is, kombinálhatnók. Ennek az elméletileg jogos álláspontnak gyakorlati megvalósitása azonban - különösen az óratervek összeállitása során - számos nehézségbe ütköznék. Ez az oka annak, hogy a kombinálási lehetőség mindössze két mellékszakra korlátozódik. A jövőben azonban, ha sikerül ezeket a nehézségeket leküzdenünk, a szükségletnek megfelelően más kombinációk is le-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

hetővé válnak.

A tanulmány végül, de nem utolsó sorban, felöleli a könyvtártudomány többi tárgyát, ezek mindegyikének megvan a saját problematikája. Itt mindössze az egyes szaktárgyak felsorolására korlátozódom; ezeknek a tantervbe való besorolása, időtartama, valamint a velük kapcsolatos vizsgák a következő áttekintésből tünnek ki:

Bevezetés a könyvtártudományba; katalogizálás: az első évben a betürendes katalógus, a másodikban a tárgyi katalógus, mégpedig a téli félévben a szakkatalógus, a nyáriban a tárgyszókatalógus. A harmadik tanévben a katalogizálásra vonatkozó előadásokat a speciális katalógusokkal: ősnyomtatványok, régi nyomtatványok, zenemüvek, térképek, levelek katalógusával lezárják. Bizonyára nem szükséges itt a már klasszikus tantárggyá vált irástörténet, könyvtörténet, könyvnyomtatás-történet tartalmát bővebben ismertetnem; ez a tárgy a könyvnyomtatás mai állapotának és technikájának bevezető ismertetésével zárul. Éppen igy szükségtelen itt két további tantárgy, nevezetesen a könyvtártechnika és könyvtári munka megszervezése, valamint a könyvtártörténet és a könyvtárügy mai szervezete c. előadások részletesebb ismertetése is.

Ellenben szeretnék itt néhány megjegyzést tenni a könyvtártudomány olyan részeiről, amelyek még ma is sok gondot okoznak nekünk. Első helyen ezzel kapcsolatban az olvasószolgálatot, tehát a legfontosabb könyvtárosi munka módszertanát kell megemlitenem. Az, amit ezen a cimen vagy más hasonló cimeken /"rukovodsztvo csteniem"/ nálunk és külföldön előadtak, voltaképpen csak nagymennyiségü gyakorlati, tapasztalati anyag /Dr. Málek "Skripta"-ja pl. 1000 lapnyi terjedelmü/, amelyből azonban minden rendszerezés és mélyebb elméleti alapvetés hiányzott. Ennek a megteremtésére szolgál a második évfolyamban meginduló bevezető előadássorozat, "pedagógiai lélektan" cimen, minthogy ebben látjuk az olvasószolgálat alapjait és kiinduló pontját. Azután a bibliográfiát szeretném megemliteni, amely ugyan alapjaiban, elméletében és történeti fejlődésében, ahogyan ezt a tárgyat az első és a második évben előadják, semmiféle problémát nem jelent, mégis, alkalmazott alakjában, s az egyes szakterületekkel kapcsolatban, minden könyvtárosképzés legfontosabb alkotóelemévé vált. Szó van ezeken az előadásokon a marxizmus-leninizmus bibliográfiájáról, a természettudományok, az orvosi, a mező-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

gazdasági és a müszaki irodalom, a társadalomtudományok és végül a szépirodalom bibliográfiájáról. A szakbibliográfiáknak e fajtái között azután - a jövendő hivatásterületnek megfelelően - megoszlik a hallgatók érdeklődése. Ezekben a tárgyakban látom egyuttal a könyvtárosi hivatás önállósulásának a sulypontját.

Ezekhez a könyvtártudományi tantárgyakhoz csatlakozik még néhány szorosabb értelemben véve nem könyvtártudományi tantárgy, amelyek azonban mégis fontosak a könyvtárügy szempontjából és amelyeket kizárólag a leendő könyvtárosoknak adnak elő. Itt elsősorban is a Szovjetunió és a népi demokráciák kulturpolitikája vár megemlitésre; ez a tárgy a szocialista és a szocializmus felé haladó országok kulturális felépitményének nagyobb összefüggéseit, törvényszerüségeit és feladatait tárja fel a leendő könyvtárosoknak. Másodszor: az egyes irodalmi tanszékek előadói külön előadás-sorozatot tartanak a könyvtárszakosok számára a világirodalom köréből; ez az előadás-sorozat négy tanévre terjed ki.

A tulajdonképpeni szakelőadásokat a második évben proszemináriumok, a harmadik és negyedik évben szeminárium egészíti ki; ez az utóbbi az utolsó ötödik év kilencedik szemeszterében diploma-szemináriumként végződik. Az elmélettel egyidejüleg gyakorlati kiképzés is folyik. Az elmélet és gyakorlat összekapcsolása nálunk még olyan probléma, aminek nem találtuk még meg a kielégitő megoldását. Nálunk egyelőre háromféle gyakorlati munka folyik. Az első a katalogizálási és a bibliográfiaszerkesztési gyakorlat, amely az első évek folyamán az előadásokkal párhuzamosan, közvetlenül a tanszéken megy végbe. Másodszor, van háromhetes kötelező gyakorlat a különböző tipusu könyvtárakban, mégpedig a harmadik évtől kezdve az év elején és az év végén. Harmadszor, önkéntes jelentkezés alapján egyhónapos szünidei gyakorlaton lehet résztvenni; minthogy ez dijazással is jár, a hallgatók erre vállalkoznak a legszivesebben. Amit még eddig nem tudtunk megvalósitani, az a rendszeres, hetenként legalább egy napot kitevő gyakorlat az egész tanulmányi idő alatt. A gyakorlati munkának ezt a fajtáját, legfeljebb 5-5 hallgatóból álló kisebb csoportokban, mind a tanszék egyik tudományos munkatársának, mind pedig a könyvtár egyik szakképzett alkalmazottjának vezetésével, tervszerüen kellene végezni. A nehézségek egyrészt saját

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

szakmunkaerőink hiányában, másrészt a könyvtári dolgozók dijazásában rejlenek. Reméljük azonban, hogy sikerülni fog ezeket a nehézségeket leküzdenünk s a tanulmányoknak ezt a szükséges kiegészitését megvalósitanunk.

A tanulmányok a tizedik félévben a diploma-munka benyujtásával és megvédésével, valamint az államvizsgákkal zárulnak. A diploma-munka témájának kitüzésekor a könyvtár gyakorlati érdekeiből, a hallgatók érdeklődési irányából, valamint távolabbi tervekből indulunk ki. Arra törekszünk, hogy lehetőleg kerüljük az öncélu vagy tisztán történeti jellegü témákat. A tematikát a tanszék egyik ülésén megbeszéljük; ezt azután a dékán hagyja jóvá. Az ebben az évben már kiadott diploma-munkákból példaképpen a következőket soroljuk fel:

"A müszaki irodalom feldolgozása a tárgyi katalógusban"; "A könyvtár és az iskola együttmüködése"; "A könyvtermelés tükröződése a tőkés országok bibliográfiáiban"; "Ajánló bibliográfiák a müszaki irodalomból"; "A kötelespéldány"; "Kölcsönzési rendszerek"; "A könyvtár és a könyvkereskedelem együttmüködése", stb.

Államvizsgát a következő tantárgyakból kell tenni: marxizmus-leninizmus; könyvtártan; bibliográfiai államvizsgán kell számot adni arról a speciális témáról is, amely az un. szakirányhoz, vagyis ahhoz a szükebb szakterülethez tartozik, amelynek a köréből a diploma-munka készült.

A rendes tanulmányokkal egyidejüleg tanszékünk levelező tanfolyamot is szervezett. Jelenleg az öt évfolyam rendes hallgatóinak száma összesen 92 fő, a levelező tanfolyam ugyancsak öt évfolyamának hallgatóié pedig 80 fő. A levelező oktatás megszervezésében támaszkodhattunk ugyan a tanitók levelező oktatása során szerzett néhány tapasztalatra, ugyanakkor azonban bizonyos különbségeket is megállapithattunk; ezek onnan származnak, hogy először is a tanitók levelező oktatásában tömegoktatás folyik, másodszor, a legtöbb kerületi /megyei/ városban pedagógiai főiskola is müködik. Ezért levelező tanfolyamunkat másképp szerveztük meg, s az első tapasztalatok megszerzése után a következő végleges formába öntöttük. A levelező hallgatók félévenként négyszer gyülnek össze, három izben havonként egy alkalommal két-két napra, az egyes szemeszterek végén pedig egy-egy hétre. A hallgatók minden össze-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

jövetelén minden szaktárgy köréből konzultációkat tartanak; itt egy bizonyos tudásanyag megszerzése után azt az anyagot veszik át, ami a hallgatóknak nehézséget okoz, vagy amelynek átvételét maguk kérik. Az egyhetes összejövetelen az egész anyag átismétlésén kívül a hallgatók a kötelező vizsgákat is letesznik.

A levelező oktatás sikerére és színvonalára az un. "lemorzsolódási arányszám"-ból következtethetünk, azaz abból, hogy hányan váltak ki idő előtt a teljes létszámból, továbbá abból, hogy átlagosan mennyi idő szükséges az előmenetelhez és hogy milyen hosszu a tanulmányi idő. Az eddig elért eredmények szerint mind a három tekintetben kedvező képet nyerünk. Míg a levelező tömegoktatásnál a legtöbb főiskola "lemorzsolódási arányszáma" a 40 %-ot is eléri, addig nálunk 8 %-ra sem rug, ennek is tulnyomó része az első évfolyamra esik. A levelező hallgatók átlagos előmenetele kiegyensulyozott, némely tárgyban még fölül is mulja a rendes hallgatókét. A tanulmányi idő több évvel való meghosszabbitásának lehetőségéhez sem folyamodik egyetlen hallgató sem. Mindnyájan lépést tartanak a rendes hallgatókkal; sőt ebben az évben négy "kitüntetéses" minősitésü hallgatónk a negyedik és az ötödik tanulmányi évet egyszerre abszolválta s igy tanulmányait már négy év elteltével befejezte.

Mint ahogyan a leendő könyvtárosokat a rendes tanulmányok során is valamennyi könyvtártipus számára kiképzik, ugyanugy a levelező oktatás is főiskolai képesitést ad a közmüvelődési, a szak- és a főiskolai könyvtárakban való müködésre egyaránt. Minden bizonnyal érdeklődésre tarthat számot, hogy éppen az emlitett négy kitüntetéssel minősitett, s már a negyedik év végén abszolvált hallgató közül három könyvtáros közmüvelődési könyvtárban, a negyedik pedig egy sziléziai tudományos könyvtárban dolgozik.

Ezek a rendkivül nehéz tanulmányi területen elért kedvező, mondhatnók, rendkivüli eredmények, mindenekelőtt igen pontosan előirt és felelősségteljes felvételi eljárást feltételeznek. Ha mindjárt a levelező-hallgatók esetében nem állitanak is fel semmiféle irányszámot, a jelentkezőt mégis alaposan megvizsgálják nemcsak ismeretei és a studiumra való rátermettsége, hanem leendő hivatása tekintetében is.

Nem kivánok itt most az abszolváltak elhelyezésének kérdésével foglalkozni; ez nálunk - már ami az üres helyek számát illeti - semmi nehézséget nem okoz. Csak azért haladunk má még ezen a területen kissé

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

nehézkesen, mert a javadalmazás a különböző könyvtárakban rendkivül eltérő. Van még egy nehéz kérdés, ami abból adódik, hogy a főiskolai oktatással egyidejüleg egy középfoku könyvtárosképző iskola is müködik. Hogyan alakul a feladatkörök megoszlása a főiskolát, illetve középiskolát végzettek közt? Ha még nincs is nálunk az elnevezésben olyan megkülönböztetés a két kategória közt, amilyen Németországban /tudományos könyvtáros és közmüvelődési könyvtáros/, mégis lényegesminőségi különbség állapitható meg a könyvtáros munkájának egyes területein. Nézzük pl. a katalogizálás területét. A középiskolát végzettektől megkivánjuk, hogy leiniratást, szakozást el tudjon végezni, mégpedig bizonyos gyakorlat után a legnehezebb és legbonyolultabb esetekben is. Ezzel szemben a főiskolát végzettektől megkivánjuk, hogy értsenek egész katalógusok felállitásához, megszervezéséhez és szerkesztéséhez, hogy alkotó módon ki tudják dolgozni az állománygyarapitás szempontjait s ezeket alkalmazni tudják az olvasói katalógusba, s végül szervezni és vezetni tudják az egész katalogizálási osztályt. Ugyanez áll a könyvtári munka egyéb szakterületeire, a módszertani osztályra, az olvasószolgálatra is. A főiskolát végzett könyvtárosnak az összetett, átfogó áttekintés és a felelősségteljes vezetés a feladata.

Eredeti cim: Das bibliothekarische Ausbildungswesen in der ČSR.

Megjelent: Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1957. 3.sz. 175-189.lap.

OSzK.ford.az.: 1938.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

HANGFELVÉTELEK MEGŐRZÉSE

A Library of Congress Information Bulletin-jének legujabb száma hirt ad arról, hogy a Rockefeller Foundation 65.000 dolláros segélyének felhasználásával kutatómunka indult meg annak megállapitására, hogy miképpen lehet a hangfelvételeket megőrizni.

A Library of Congress zeneosztálya igen nagy hangfelvétel-állománnyal rendelkezik. Ezek között több mint 100.000 kereskedelmi forgalomra készült /javarészt zenei/ hangfelvétel, több százezer /főként nem-zenei/ lemez és sok másfajta hangfelvétel van. Sok közülük ritkabecsü unikum és sok nagy történeti jelentőséggel bir. A Library of Congress ezért különösképpen érdekelve van az ilyenfajta anyag megőrzési eljárásainak tekintetében.

A hangfelvételek a régi viaszhengerekből fejlődtek ki a legujabb fajtáju mágneses szalagokká. Használatuk rohamosan terjedt el, de ennek ellenére még nem rendelkezünk semmiféle tudományos ismerettel arra vonatkozóan, mi az ilyenfajta gyüjtemények kezelésének és gondozásának kielégitő és megnyugtató módja. A Library of Congress azt reméli, hogy az emlitett kutatási tervezet megvalósitása során sikerül majd megállapitani: mi az élettartama a különféle hangfelvételeknek, s mi a megfelelő módja egyrészt tárolásuknak, másrészt pedig élettartamuk meghosszabbitásának. Az erre irányuló munka előreláthatólag az 1959.év során be is fejeződik. A kutatás eredményeiről jelentést tesznek majd közzé, hogy a könyvtárak - szerte a nagyvilágon - felhasználhassák ezeket az eredményeket.

Eredeti cim: Preservation of sound recordings.
Megjelent: Unesco Bulletin for Libraries, 1958. 5-6.sz.144.l.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Bareuther, G.:

EGY NAGY SZABADPOLC-RENDSZERÜ KÖNYVTÁR ÁTTÉRÉSE A KÖLCSÖNZŐ TASAKOK HASZNÁLATÁRA

A Frankfurt am Main-i közmüvelődési könyvtár minden fiókjában állandóan emelkedett a kölcsönzések száma, ugyanekkor azonban a kölcsönzés technikai személyzetének létszáma nem változott. Ez a tény a kölcsönzési nyilvántartás sürgős egyszerüsitését tette szükségessé.

Előzőleg már három könyvtárfiókot, amelyek kötetszáma 2.700, 7.000 ill. 7.800 volt, átállitották a kölcsönző tasakok használatára. Minthogy az uj rendszerrel kielégitő eredményt értek el, arra is kisérletet tettek, hogy a 27.000 kötetes központi könyvtárban szintén erre az uj rendszerre térjenek át.

A tasakos rendszernél semmit sem jegyeznek fel az olvasójegyre, az olvasó számát sem vezetik rá kézzel a könyvkártyára; ehelyett a könyvkártyát az un. kölcsönző tasakba csusztatják bele. A tasak olyan kisméretü papirboritók, mely az olvasó számát, nevét és címét tartalmazza. Minden kikölcsönzött könyvhöz külön tasakot kell készitení. Mivel a közmüvelődési könyvtárakban a kikölcsönzött kötetek száma általában háromra van korlátozva, minden olvasó három tasakot kap jelentkezésekor. Az azonnal fel nem használt tasakok a könyvtárban maradnak, s az esetleges későbbi felhasználásig az olvasó száma alatt, a tasakkartotékban őrzik őket. A könyvcimek bejegyzésére alkalmas olvasójegy helyett az olvasó puszta olvasóigazolványt kap; ezt csak abban az esetben kell bemutatnia, ha kikölcsönzött könyvek nem voltak nála; ilyenkor ui. ebből kell az olvasó-számot megállapitani ahhoz, hogy tasakját a tasakkartotékból ki lehessen emelni.

Mivel semmit sem kell feljegyezni sem a könyvkártyára, sem az olvasójegyre, a tasak-rendszer cédulái igen kisméretüek.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A tasak-rendszer előnyei a kölcsönzés szempontjából a következők:

1/ A kikölcsönzésnél minden irásbeli bejegyzés elmarad. A kölcsönzési határidőt a könyvben levő határidőlapra bélyegzővel ütik be. Ha nem tartják fontosnak annak nyilvántartását, hogy az egyes könyveket hányszor kölcsönzik ki, előzetesen lepecsételt határidőkarton helyezhető be a kiemelt könyvkártya helyére.

2/ A késedelmes olvasók figyelmeztetése egyszerűbb, mert a tasakon megtalálható a név és a cim, igy nem kell az olvasó-kartotékban keresgélni.

3/ Kislétszámu személyzetnél /kis fiókkönyvtárban/ az olvasószolgálatot ellátó tisztviselőknek a tanácsadáson felül a technikai munkát is el kell végezniök. A tasak-rendszer szerinti adatbejegyzés után,amit néhány egyszerü kézmozdulattal el lehet intézni, marad idő arra, hogy az olvasó által kiválasztott könyvről beszélgethessünk. A fiatal olvasók olvasmányainak ellenőrzését is könnyen végezhetjük, anélkül, hogy ez bántó felügyeletnek tünjék.

Ha pedagógiai szempontból vagy az eddigi szokás fenntartása miatt a könyvtár lehetővé akarja tenni, hogy az olvasó a már olvasott könyv szerzőjét és cimét megjegyezze, akkor egy - általunk könyvlistának nevezett - nyomtatványt bocsáthat rendelkezésére.

Az átállitás

A Frankfurt am Main-i városi közmüvelődési könyvtár központjának 27.000 kötetes állománya és kb. 8.000 tizenhat éven felüli olvasója van. Az uj rendszerre való átállitás a régi könyvkártya /DIN A6/ megtartásával s tasak-kartoték felállitása nélkül történt meg.

A 27.000 könyvkártya átirása vagy csak a tasak-rendszerben használt kis alakra való levágása is - amint ez a fiókkönyvtárakban történt,- idő- és személyzet hiánya miatt az egész átállitást meghiusitotta volna.

A határidő-nyilvántartás lényeges,- körülbelül 2/3 résznyi növekedését a pult kismérvü átépitésével meg lehetett oldani. A tasakkartotékról helyszüke miatt kellett lemondani.

A központi könyvtárban az olyan olvasó, aki háromnál kevesebb könyvet kölcsönzött ki, magánál tartja a fennmaradt tasakot, illetve tasakokat. Ezért fejlődött az olvasójegy is boritékká /nagyobb tasakká/ melybe azonnal belehelyezik a kölcsönző-tasakot, mihelyt a könyvet leadták.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Nyilvántartási anyag

Könyvkártya: DIN A6 méret, álló alakban, 2 szinben a szépirodalom és az ismeretterjesztő irodalom számára.

Tasak: 11,5 x 8,5 cm a következő nyomtatott felirással: könyvtár megnevezése, az olvasó száma, neve és címe.

Olvasójegy: szintén nagyobb tasak formájában, 13,5 x 9,5 cm; felirat az első oldalon, mint ahogy az olvasójegyen szokásos. Nyitvatartási idő feltüntetése a hátlapon. A tasak nyilása: a felső keskeny és a jobb hosszanti oldalon.

Könyvjegyzék: Háromszor hajtogatva, sorjelöléssel és a következő feliratattal: "Szerző és cim".

Határidőlap: DIN A6 méret, álló alakban, a könyvbe való beragasztásra.

Könyvkártyatasak: a könyvbe való beragasztásra.

Előkészületek az átállitásra

Meg kellett rendelni a következő felszerelést: 12.000 zöld olvasóigazolvány; 36.000 vöröses-sárga tasak /háromszor 12.000, 1-12.000-ig megszámozva/; 1.000 vörös tasak felirat nélkül/ póttasak a később beérkezett könyvekhez/; 1.000 vöröses-sárga tasak felirattal, de számozás nélkül az elveszett vagy elirt tasakok helyett.

A 8.000 állandó olvasó olvasójegyét a központi könyvtár személyzetének a számozott olvasókartonok alapján kézzel ujra kellett irnia. Ezt a munkát a nyári szünetben körülbelül 10 nap alatt 8 technikai és könyvtári munkaerő végezte el.

Miután minden olvasójegybe 3-3 ugyanolyan számu tasakot helyeztek, az olvasójegyeket 1-12.000 sorszámig rendezték, s használatra készen szekrényekben helyezték el.

Kölcsönzés tasak-rendszerrel

1955 október 18-tól kezdve a pulton állt számok szerint rendezve a 8.000 ujonnan kiállitott olvasójegy.

Az olvasókat értesitették a nyilvántartás rendszerének megváltoztatásáról, és arra kérték őket, hogy az uj olvasójegyben lévő tasakokat nevük és címük bejegyzésével maguk töltsék ki.

Lassanként minden régi olvasójegyet érvénytelenitettek és az ujak kikerültek a számsorrendből.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Az átállítás első három hetében a pultnál állandóan pótmunkaerőre volt szükség. ..... Minden esetben megkérdezték az olvasót, hogy érvénytelenített olvasójegyét meg kívánja-e tartani. Azoknak az olvasóknak figyelmét pedig, akik eddig a könyv száma mögötti "szerző és cim"-rovatot kitöltötték, nyomatékosan felhivták a mellékelt könyvjegyzékre. /Természetesen ez bármily jegyzetlapocskával is helyettesithető./

1955 október 18-tól november 7-ig, vagyis olyan háromhetes időszakban, amikor optimális esetben minden olvasónak meg kellett csere vagy határidőhosszabbitás végett jelennie, összesen 11,895 kötet, vagyis naponként körülbelül 661 kötet kikölcsönzésére került sor. Még kb. két hónap telt el, mig a legtöbb "ritka olvasó" is - akiknek száma lényegesen kisebb az aktiv olvasóknál - befejezte az átcserélést.

Körülbelül 4.000 olvasójegy maradt; ezeket a számozott tasakokkal együtt számsorrendben félretették. Ezek olyan olvasóknak a számai, akik a folyó vagy a mult évben nem olvastak, de akiknek jelentkezési lapja még megvan.

.....

Tapasztalatok

Háromhavi megfigyelés után megállapithatjuk, hogy az aránylag kevés változtatással járó átállitást érdemes volt végrehajtani. A kezelőszemélyzet a jelentékenyen megnövekedett számu olvasók ostromának jobban meg tud felelni. A fáradságos kézirásos nyilvántartást, ami a számok órák hosszat tartó irásánál hibák forrásává vált, kár nélkül kiküszöböltük. A helytelenül elrakott vagy elveszett tasakok, ill. olvasójegyek száma csekély és egyáltalában nem nagyobb, mint amennyi a megelőző időszakban elveszett olvasójegyek száma volt. Igaz, lehetetlen lesz ezentul megállapitani, ki volt a beadott könyv olvasója. Ugy hisszük azonban, hogy ezzel a kis hiányossággal felér a munkában elérhető megtakaritás, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy az olvasó-statisztikák felvétele csak bizonytalan eredményekre vezet és kiértékelésükre is csak ritkán kerül sor.

Eredeti cim: Umstellung einer grossen Freihand-Bücherei auf das Ticket-System.

Megjelent: Bücherei und Bildung, 1956. 7.sz. 278-280.lap.

OSzK.ford.sz.: 1829.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Majewski, Z.:

A DOKUMENTÁCIÓS MUNKÁK ÁLLÁSA LENGYELORSZÁGBAN

.....

Dokumentációs hálózat

A tudományos-müszaki dokumentáció Lengyelországban voltaképpen csak a második világháboru után fejlődött ki. Az ipar nagy fellendülése rendszeres hirszolgáltatást tett szükségessé az egész világon folyó tudományos és müszaki munka legujabb eredményeiről. A meglevő tudományos és szakkönyvtárak csak saját állományukról tájékoztatnak bennünket, s ez a tájékoztatás is nagyon hiányos, különösen ami a kiadványok tartalmát illeti.

Már a háboru utáni első években, 1945-46-ban és később, létesült néhány dokumentációs szerv, főleg az ipari kutatóintézetekben; ezek nemcsak saját könyvtáruk állománya alapján nyujtottak tájékoztatást, hanem különböző, mind saját maguk által előállitott, mindpedig idegen tájékoztató eszközök, mint pl. szakbibliográfiák, kartotékcédulák, referálólapok stb. felhasználásával. 1949-ig öt ilyen dokumentációs központ alakult; ezek az ipar egy-egy nagyobb ágát ölelték fel. Különböző módszerek szerint dolgoztak; eljárásuk szinvonala többnyire a központ vezetőjének szervezőképességétől függött.

1949-ben azt a feladatot kaptam, hogy egységes dokumentációs hálózatot szervezzek a technika, valamint a népgazdaság néhány más ága, mint pl. a közlekedés, a mezőgazdaság stb. területén. E hálózat szervezetét természetesen a népgazdaság egész meglévő szervezetéhez kellett alkalmaznunk.

Ez a terv, amely 1949-ben készült és 1950-ben gyakorlatilag is megvalósult, mindmáig nem változott. A dokumentációs hálózat azonban időközben kiszélesedett, a technika uj meg uj területeit ölelte fel, intenzivebbé vált azáltal, hogy szerveivel mind közelebb került az olvasóhoz

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

és a kutatóhoz. A tudományos-müszaki dokumentáció Lengyelországban decentralizált felépitésü. A munkát főleg a sok szakmai dokumentációs központ végzi; ezeknek a tevékenységét központilag irányitják. Ehelyütt meg kell még emlitenem, hogy a szervezet csak azokat a vállalatokat, kutatóintézeteket és tervezőirodákat fogja össze, amelyek a gazdasági minisztériumok alá tartoznak. Mindazok az intézmények, amelyek más minisztériumok, pl. a felsőoktatásügyi minisztérium alá tartoznak, vagy amelyek mint kutatóintézetek a Tudományos Akadémia felügyelete alatt állnak, nem tartoznak a hálózathoz.

A dokumentáció megszervezése

Szervezetünk háromlépcsős. A dokumentációs hálózat élén a varsói Központi Tudományos Müszaki Dokumentációs Intézet áll, amely a miniszztertanács mellett müködő Tervbizottság alá tartozik.

A második lépcső a szakmai dokumentációs központokat foglalja magában; ezeknek a száma jelenleg 82.

Végül a harmadik lépcső az üzemek tájékoztató állomásaiból áll.

A legfontosabb munkát a szakmai dokumentációs központok végzik; ezért tájékoztatásomat ezek ismertetésével kezdem.

Ilyen dokumentációs központok minden kutatóintézetben vannak, ezenkivül néhány nagyobb tervezőirodában is. A dokumentációs központok szervezése a Központi Tudományos Müszaki Dokumentációs Intézet javaslatára történik; müködésüket a hivatalos lapban közzétett rendeletek szabályozzák. Ezek a dokumentációs központok adminisztrativ szempontból az illető kutatóintézethez, illetve más intézményhez tartoznak, munkájukat azonban a Központ irányitja. A dokumentációs központ munkájának tematikai területe általában annak a kutatóintézetnek a tevékenységével vág egybe, amelyhez a dokumentációs központ tartozik. Egyes esetekben azonban a dokumentációs központ tevékenységi köre szélesebb, mint az intézeté. Akkor áll fönn ez a helyzet, ha a technika valamelyik ágának nincs saját kutatóintézete vagy más hasonló intézménye. Ekkor a hasonló elméleti munkaterületen dolgozó rokon dokumentációs központra hárul az ipar ezen ágának dokumentációs ellátása is. Az előbb emlitett rendelkezésből világosan kitünik, hogy a dokumentációs központoknak nemcsak annak az intézetnek a személyzetét kell munkájukkal szolgálniok, amelyhez tartoznak, hanem minden olyan kutatót is, aki rászorul segitségükre.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Minden dokumentációs központ fenntartása az állami költségvetés terhére történik. Kiadásaik az illető intézet költségvetésében szerepelnek. A Központi Tudományos Müszaki Dokumentációs Intézet kötelessége azonban, hogy a költségvetésnek a dokumentációs központra eső részét a pénzügyi hatóságok előtt jóváhagyja. A dokumentációs központok állandó alkalmazottainak a száma, az illető iparág fontosságától és nagyságától függően, 2 és 30 között mozog. Ezenkivül munkájukban külső munkatársak, szakemberek, specialisták is közreműködnek, akik tartalmi elemzések, referátumok, stb. készitéséért külön dijazásban részesülnek. A dokumentációs központok vezetőinek legalábbis okleveles mérnököknek kell lenniök. Ennek a feltételnek - sajnos - nem mindig lehet eleget tenni, mivel hiány mutatkozik müszaki értelmiségben.

.....

A dokumentációs központok munkamódszere

Minden egyes dokumentációs központnak saját könyvtára van. Erre a gyüjteményre támaszkodik a dokumentációs központ tevékenysége. Ez a tevékenység az anyag dokumentációs feldolgozásán és a dokumentációs tájékoztatáson alapszik. A feldolgozás három tevékenységből tevődik össze: 1/ bibliográfiai cimleirás, 2/ tartalmi elemzés és 3/ az un. kisegitő kritériumok megállapitása; ilyen pl. az ETO szakszám, illetve számok meghatározása, a megfelelő szak megnevezésével, esetleg egyéb szakrendszer jelzetei, amennyiben az illető dokumentációs központ ilyeneket használ,- végül a dokumentációs központ megnevezése röviditett formában. .....

Szinvonal szempontjából 5 fokozatot különböztetünk meg; ezeket 1-5 számmal jelöljük. Az 5-ös szám a tudományos, elméleti munkákat jelöli, a 4-es a mérnökök és technikusok számára készült kiadványokat; a 3-as a müvezetők, a 2-es a szakképzett munkások s az 1-es a szakképzettség nélküli munkások számára készült kiadványokat. A mi tudományos-müszaki dokumentációnk csak 5-ös és 4-es minőségi fokozatu kiadványokat dolgoz fel, kisebb mértékben még 3-as fokozatuakat is. Valamennyi dokumentációs központunk az egyetemes tizedes osztályozási rendszert is alkalmazza, de a központok emellett, saját céljaikra, más osztályozási rendszert is alkalmazhatnak. A dokumentációs /figyelő-/cédula formájában készülő feldolgozásokat megküldik a varsói Központi Tudományos Müszaki Dokumentációs Intézetnek,ahol a cédulákat kinyomtatják.Ezekre a

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kb. 1.000 címet tartalmazó jegyzék alapján elő lehet fizetni. A jegyzékeket ingyen küldik a különböző intézményeknek, üzemeknek, magánszemélyeknek és másoknak. Minden előfizető kap ezenkivül egyrészt utmutatást arra vonatkozóan, hogyan használhatja fel legcélszerübben a cédulákat, másrészt tájékoztatást a dokumentációs szolgáltatásokra vonatkozóan. A cédulák előfizetése a tömegjellegü tájékoztatás egyik fajtája. Ezenkivül a dokumentációs központ az anyag legérdekesebb részét - annak kb. 15%-át kiválogatják és

"Dokumentációs szakirodalmi szemle a ... területéről" címen kiadják a lengyel szakfolyóiratokhoz mellékelik. Az egyes cédulák példányszáma 30 és 300 között mozog. A figyelőcédulákon kivül a dokumentációs központok egyik-másik technikai vagy gazdasági probléma helyzetéről szóló különböző beszámolókat is készitenek. Ezek a beszámolók vagy a szakirodalom áttekintését nyujtják, vagy bizonyos fokig önálló cikkek, amelyeket a szakirodalomból vett cikkek alapján készitenek. Minden dokumentációs központ kidolgozza ezenkivül az un.

"Müszaki-gazdasági mutatószámok összeállitása"

c. kiadványt, természetesen a saját munkaterületén belül, pl. arról a kérdésről, mennyi szenet használnak a különböző villamos-erőművek egy kilowattóra-energia előállitásához stb. A mutatószámokat a tanulmányozott irodalom alapján és annak megfelelően kell megállapitani. Mindezt, amint már emlitettem, tömegjellegü tájékoztatásnak nevezzük.

A dokumentációs központok a kutatók kérésére egyéni felvilágositást is adnak. Ez a tájékoztatás a szakirodalomból készült témabibliográfia alakjában, vagy a szakirodalom alapján készült konkrét müszaki információ alakjában történik. A második formát főleg kisebb üzemek kérése esetén alkalmazzák. A szakirodalomból készült dokumentációs összeállitások készitésére a dokumentációs központok nemcsak saját dokumentációs kartotékjukat használják föl, hanem más dokumentációs eszközöket is, mint pl. egyéb intézmények dokumentációs kartotékját, referáló lapokat stb. Nagyon jó hasznát veszik ennél a munkánál az un. rejtett bibliográfiáknak, amelyekről a nagyobb dokumentációs központok szakmutatót vezetnek.

Több dokumentációs központ szállit a kért irodalomról - megrendelésre - mikrofilmeket és fényképmásolatokat. Egyes dokumentációs központok könyvtárai központi katalógust is készitenek szakterületüknek más

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

nagyobb könyvtárakban, pl. a főiskolai könyvtárakban található külföldi irodalmából.

Érdekesek az un. témakartotékok, amilyeneket egyes dokumentációs központok állitanak össze. Kiválasztanak bizonyos problémákat /súlyponti kérdéseket/, amelyek különösen fontosak az adott iparág szempontjából; ezekhez a tájékoztató forrásokat különös gonddal áttanulmányozva hosszabb kivonatokat készitenek. A szakminisztériumok a termelési és beruházási terveket, valamint az illető iparág távlati fejlesztési tervét a hozzájuk tartozó dokumentációs központok rendelkezésére bocsátják, hogy elegendő idejük legyen a szükséges irodalom idejében való felkutatására. Ezenkivül a kutatóintézetek dokumentációs részlegeinek minden kutatási témához kell a szakirodalomból összeállitaniok tudományos anyagot. A cédulák gépi uton történő válogatását nálunk még csak egyetlen dokumentációs központ alkalmazza a fémkohászat terén; itt amerikai minta szerint készült peremlyukasztásu kártyát használnak.

A varsói Központi Tudományos-Müszaki Dokumentációs Intézet feladatai

.....

a/ A dokumentációs hálózat munkamódszereinek kidolgozása és állandó tökéletesitése;

b/ a hálózat munkájának koordinálása;

c/ dokumentalisták képzése;

d/ más bel- és külföldi dokumentációs központokkal való együttmüködés;

e/ saját dokumentációs tevékenység a technika és más népgazdasági ágak általános és összetett kérdéseinek területén.

A dokumentációs munka elméletével és módszertanával külön osztály foglalkozik. Ezen az osztályon a fenti témára vonatkozó kutatásokat végeznek. Az osztály koordinálja továbbá azokat a dokumentáció kérdéseivel foglalkozó tudományos munkákat, amelyeken más osztályokon vagy akár egyes szakmai dokumentációs központokban dolgoznak. Az osztályon belül müködik egy szakmai dokumentációs részleg is, amely a dokumentációról és részben a könyvtártudományról szóló kiadványokat dokumentálja, s ezekről nyujt megfelelő tájékoztatást. A szóbanforgó osztály szerkeszti

"A dokumentáció aktuális problémái"

c. szakfolyóiratunkat is. Ez egy 160 lapos, negyedévenként megjelenő

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kiadvány, amelyben eredeti cikkek, más szakterületek irodalmáról készült nagyobb összefoglalások, szakmai dokumentációs központjaink számára adott utasitások és beszámolók jelennek meg. A folyóirat kizárólag a dokumentáció munkatársai számára készül és könyvárusi forgalomban nem szerezhető be. Ez az osztály foglalkozik továbbá dokumentalistáink képzésével is; számukra különböző tanfolyamokat rendezünk. A háromhetes tanfolyamokon a dokumentációs hálózat felelős szakmunkaerőinek és vezetőinek képzése folyik. A tanfolyam színhelye Varsó; a részvevők elhelyezéséről és ellátásáról mi gondoskodunk. A munkaadók csak az utazási költségeket fedezik és természetesen a rendes fizetést folyósitják. Ilyen tanfolyamokat évenként egyszer tartunk; 40-80 hallgató vesz rajtuk részt. A képzés egy másik formája az, amikor 1-2 napos tanfolyamot rendezünk valamilyen speciális témáról, pl. a tizedes osztályozásról. Ilyen tanfolyamokat azon szakfolyóiratok szerkesztői számára is szervezünk, ahol az ETO-t a maguk céljaira használják. A fényképészeti laboratóriumokban dolgozók is részt vesznek tanfolyamokon. Az üzemek tájékoztató állomásainak vezetőit levelező tanfolyamon képezzük ki; ez 9 hónapig tart. Minden tanfolyam, az 1-2 naposak kivételével, vizsgával és bizonyitvány-kiosztással zárul. Intézetünkön kivül a Tudományos Akadémián is tartunk előadásokat a dokumentáció elméletéről és módszertanáról az Akadémia tudományos munkatársai számára. .....

A dokumentációs munka koordinálása

Az egyes szakmai dokumentációs központokban folyó munka koordinálása a tematika felosztásából és a munkatervek megállapitásából áll. Hogy a párhuzamos munkákat lehetőleg elkerüljük, különösen a szakfolyóiratok dokumentálása terén egyes, élesen körülhatárolt tematikáju folyóiratokat, mint pl. "Az öntőde" cimüt csak egy dokumentációs központnak adjuk ki, mig a tágabb témakörü folyóiratokat, amilyen pl. a "V.D.I.Lap" a maga szakterületének megfelelő feldolgozás céljából több szakmai központ is megkapja. Az utóbbi esetben azonban egy szakmai dokumentációs központ felelős e folyóirat lehetőleg teljes dokumentálásáért. Hogy a hasonló /pl. kémia-/ témakörü dokumentációs központok között a tematikát felosszuk, a dokumentációs központok közül az egyiket vezető feladatkörrel bizzuk meg; ez végzi azután a folyóiratoknak feldolgozás céljából való szétosztását.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A Központi Intézet természetesen nyilvántartja, hogy melyik folyóiratot melyik dokumentációs központ dolgozza fel. Ezeknek az adatoknak az alapján állapithatjuk meg minden egyes dokumentációs központ egész évre szóló előzetes tervét. E tervekben felvázolják, hogy évenként előreláthatólag mennyi figyelőcédula, hány lapnyi idegen nyelvü forditás, hány tematikai irodalomkutatás, szemle, fényképmásolat és mikrofilm készül, valamint hogy az egész dokumentációs központ üzembentartásához hány állandó munkatársra, a külső munkaerők dijazásához és a szerzeményezéshez mekkora hitelkeretre lesz szükség stb.

Tájékoztatásul megemlitem, hogy a dokumentációs központok évenként együttesen kb. 90.000 cimet dolgoznak föl. A Központban decimális központi katalógust vezetünk. Ez jelenleg több, mint 1,200.000 katalóguscédulát tartalmaz. A régi katalóguscédulákat 5 évenként kiselejtezik. Ez tehát olyan kartoték, amelyet folyamatosan megujitunk. Az az osztály, amely a katalógust készíti, ezenkivül még az osztályozó táblázatok kiadásával, módositásával és kiegészitésével is foglalkozik. A katalógus nyilvános.

Tájékoztatási szolgálat

Az Intézet egyik fontos dokumentációs tevékenysége az egyéni kérdésekre adott tájékoztatás. Tizenkét okleveles mérnök végzi ezt a munkát. Általános érdekü és bonyolultabb kérdésekre is válaszolunk. Némelykor egyetemi tanárokat és más tudósokat is segitségül hivunk, sőt, olyan külföldi dokumentációs központokat is megkeresünk, amelyekkel kapcsolatban állunk. Minden félévben összeállitjuk és kinyomtatjuk a dokumentációs hálózatunk által készitett irodalom-kutatási munkák témáinak jegyzékét. A listákat dijtalanul megküldjük a különböző érdeklődőknek, akik a megfelelő bibliográfiai összeállitásokból fényképmásolatot rendelhetnek. Az Intézet negyedévenként kiadja a külföldi szakirodalomból készitett forditások listáját; ezek a dokumentációs központjainkban vagy más intézményekben és üzemekben készült forditások nem jelennek meg nyomtatásban.

Az Intézet, a szakmai dokumentációs központokhoz hasonlóan folyóiratot ad ki

"Müszaki és Gazdasági Tájékoztató Közlöny"

cimmel, amely havonta kétszer jelenik meg. Ez a szemle külföldi müszaki

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

és gazdasági folyóiratok legérdekesebb cikkeiből készült rövid összefoglalásokat tartalmaz, s az a feladata, hogy e szakterületek legujabb eredményeiről általános áttekintést adjon. Nem szakemberek, hanem a gazdasági élet vezető személyiségei számára készült. Ez a szemle időnként olyan eredeti cikkeket is közread, amelyeket a szaksajtóból vett anyag alapján dolgoznak ki; ezek tehát népgazdasági szempontból nagy jelentőségüek lehetnek. Hogy a külföldet a lengyel szakirodalomról tájékoztassuk, orosz és angol nyelven kiadjuk a

"Polish Technical Abstracts", illetve "Obzor pol'szkoj tehniceseszkoj literaturü"

c. kiadványunkat. Ez a 160 lapos szemle 7 év óta negyedévenként rendszeresen megjelenik; a lengyel szakmunkák, folyóiratok, könyvek stb. dokumentációs leirását, referátumait tartalmazza. A könyvkereskedelemben nem kapható, csak külföldi szakfolyóiratokért adjuk cserébe. .....

A külfölddel való együttmüködés

Az Intézet élénk kapcsolatot tart fenn a külfölddel, pl. a nehezen hozzáférhető irodalomról készitett mikrofilmek, az irodalomkutatás terén nyujtott kölcsönös segitség, gyakornokok cseréje stb. formájában. Ki kell emelnem ehelyütt is a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság sok intézményével való eleven kapcsolatunkat és jó együttmüködésünket.

Propaganda

A dokumentációs munkának a legszélesebb körben való propagálása végett az Intézet különböző propaganda-kiadványokat, tájékoztatókat, plakátokat stb. bocsát ki és különböző konferenciákon, kongresszusokon és a rádióban előadásokat tart.

Nyomda és fényképészeti laboratórium

Mint már emlitettem, az Intézet az állami költségvetésben önálló cimként szerepel. Az Intézetnek azonban van egy olyan részlege, amely vállalatként müködik. Ez a nyomda és a fényképészeti laboratórium. Ez a részleg sem dolgozik azonban nyereségre, csupán saját kiadásait fedezi. A feldolgozandó szöveget ,pl. a figyelőcédulákat az Intézet dijtalanul bocsátja ennek a részlegnek rendelkezésére. Az Intézet más osztályai is kötelesek eredeti szövegeket a fényképészeti laboratórium rendelkezé-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

sére bocsátani fényképezés vagy mikrofilmezés céljából.

Tudományos Tanács

Az Intézetben 15 tagból álló Tudományos Tanács müködik. A Tanács fő feladatai: az Intézet tevékenységének, költségvetésének jóváhagyása, - utmutatás az uj munkaterületekre vonatkozóan, - az Intézet vezetőségének tanáccsal való ellátása, - stb. A Tudományos Tanács nevezi ki az igazgatóság javaslatára az Intézet tudományos segédmunkatársait, vagyis az asszisztenseket, szénior-asszisztenseket és adjunktusokat. Az önálló tudományos munkaerőket, vagyis a docenseket és a professzorokat csak valamelyik egyetem nevezheti ki, a habilitáció megszerzése után.

Az Intézet alkalmazottainak javadalmazása teljesen olyan, mint más kutatóintézetek dolgozóié. A kedvezmények - hosszabb szabadságidő, magasabb nyugdij, stb. - is azonosak a többi tudományos dolgozó kedvezményeivel.

Tájékoztató állomások az üzemekben

A dokumentációs hálózat harmadik lépcsőjét az üzemek, tervezőirodák stb. tájékoztatóállomásai alkotják. Ezeknek az állomásoknak a szervezeti felépitését is megfelelő kormányrendeletek szabályozzák. Ezeknek az állomásoknak a fő rendeltetése a szakirodalomból vett hireknek közvetlenül az üzemekhez való eljuttatása. Másfelől azonban ezek az üzemi állomások az illetékes dokumentációs központokat is tájékoztatják az üzem szükségleteiről és müszaki nehézségeiről, hogy a dokumentációs központok számára lehetővé váljék az üzemek számára hasznos, megfelelő dokumentációs anyag előkészitése. Ezek az állomások a főmérnök vezetése alatt állanak. A dokumentációs központoknak segitséget kell nyujtaniok az állomások megszervezéséhez és tanácsokkal való ellátásához. A tájékoztató állomások maguk nem dokumentálják a szakirodalmat, munkájukban viszont felhasználják a dokumentációs központok által készitett tájékoztató eszközöket.

.....

Ez alkalommal szeretném még megemliteni, hogy a Központi Tudományos-Müszaki Dokumentációs Intézet nemcsak a technika területének egész dokumentációs hálózatát, hanem az egész üzemi szakkönyvtári hálózatot is irányitja. Vannak ezenkivül az üzemekben más könyvtárak is, amelyeket a szakszervezetek irányitanak; ezek azonban csak társadalomtudomá-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

nyi és szépirodalmi munkákat gyüjtenek. Az üzemi szakkönyvtárak vezetéséből kifolyóan az Intézet egyik külön osztálya a könyvtárak munkájának módszertani kérdéseivel foglalkozik; ez az osztály tartja a könyvtárakat nyilván, s ez látja el őket tanácsokkal, stb.

.....

Nyilt kérdések és problémák

Bár müszaki dokumentációs hálózatunk a technika területén már 8 éve müködik, egész sor, még teljesen meg nem oldott problémája van. Egyik legnehezebb kérdésünk az osztályozás problémája, különösen a dokumentációs központokban való használata szempontjából. Azután felvetődik a kérdés, vajon a dokumentációs /figyelő-/cédula-e a legjobb formája a tömegtájékoztatásnak, nem kellene-e ezt felcserélni olyan szakirodalmi szemlével, amely különböző kiadványokból készült, hosszabb referátumokat, vagy pedig megadott témákat több cikk alapján ismertető referátum-gyüjteményeket tartalmaz. Ugyanigy különbözőképpen lehet felfognunk az egyéni kérdésekre adott válaszokat is. Emellett elsőrendü fontosságu a dokumentációs munkák gépesitésének a kérdése. A tájékoztatás gyorsaságának a kérdését még alaposabban meg kell vizsgálnunk, hogy a tájékoztatásban - amely a különböző célok szerint természetesen más és más alakot ölt - az alaposság és gyorsaság között megfelelő egyensulyt érhessünk el. A dokumentálistának fontos tudnia, hogyan értékelik munkáját a gyakorlatban; ezért lehetőleg minél szorosabb kapcsolatot igyekszünk fenntartani a dokumentáció felhasználóival, hogy igényeiket jobban megismerhessük. Ezeket és egyéb problémáinkat érlelnünk, s tanulmányoznunk kell, hogy egyrészt biztositthassuk: tájékoztató munkánk a legkorszerübb és legmegfelelőbb munkamódszerekkel folyjék; másrészt viszont állandóan szem előtt kell tartanunk a gazdaságosság szempontját, nehogy a dokumentációt öncélunak tekintsük. Nem könnyü, de éppen azért érdekes feladat mindezeknek a szempontoknak a kombinálása. Ez adja meg munkánk alkotó jellegét; ez pedig fontos követelmény.

Eredeti cim: Der Stand der Dokumentationsarbeiten in Polen.
Megjelent: Nachrichten für Dokumentation, 1958. 1.sz. 15-22.lap.
OSzK.ford.sz.: 1940.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Pluzsnik, A. - Tomahin, N.:

TÖBB FIGYELMET A SZABADALMI-MŰSZAKI IRODALOMRA

A Szovjetunióban igen sok müszaki könyvtár müködik. Ezeken kivül számos területi, határterületi és köztársasági könyvtárban külön osztályt létesitettek a szabadalmi irodalom számára.

A könyvtárak a feltalálók, az ésszerüsitők és az ujitók eredményeiről szóló irodalom széleskörü terjesztésével, valamint a népgazdaság különböző területein szerzett jó tapasztalatok népszerüsitésével segitségére vannak a dolgozóknak az előttük álló feladatok teljesitésében.

A harkovi Tudományos Korolenko Könyvtár munkatársai szak- és betürendes katalógust készitettek a szabadalmi-müszaki irodalomról, szabályos időközökben megrendezik a müszaki könyvek kiállitását, olvasóikat rádió- és sajtó utján tájékoztatják a könyvtár uj szerzeményeiről és a népgazdaság különböző területeiről származó szovjet találmányok leirásáról rövid bibliográfiákat adnak ki. Az ipari vállalatok többsége, a tudományos kutatóintézetek és a tervezőintézetek egyes munkatársai, a helyi ujitók különös megbecsülésre találnak a könyvtár részéről, amely munkájuk sajátosságait különösen tekintetbe veszi. A könyvtár szoros kapcsolatban van a népgazdasági tanács találmányi osztályával.

A sztálinszki Területi Krupszkaja Könyvtár /Ukrán SzSzK/ 200 vállalatot lát el a szabadalmi irodalom jegyzékeivel. Ezek a jegyzékek nagy népszerüségnek örvendenek és állandóan növekszik irántuk a kereslet.

A gorkiji Területi Lenin Könyvtár havonta tájékoztatót ad ki az ujonnan beérkezett szabadalmakról s e tájékoztatót megküldi a terület vállalatainak.

Sajnálattal kell azonban megállapitanunk, hogy még nem mindenütt alakultak meg a szabadalmi-müszaki irodalom osztályai. Nincsenek ilyen osztályok még olyan nagy ipari központok területi könyvtáraiban sem, mint Sztálingrád, Tula, Minszk. A szverdlovszki területi könyvtárban hivatalo-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

san van ugyan szabadalmi osztály, de ez nem végez semmiféle munkát. Hasonló a helyzet a kujbüsevi, a cseljabinszki és még több más területi könyvtárban, melyek még csak addig a bejelentésig értek el, hogy megalakitották a szabadalmi osztályt.

Az utóbbi időben több olyan intézkedés is történt, amelynek célja a müszaki irodalom terjesztésének megjavitása. Igy például a Szovjetunió Müvelődésügyi Minisztériuma az 1956.április 12-én kelt 232.számu utasitásával kötelezte a szövetségi köztársaságok müvelődésügyi minisztériumait, hogy a nagyobb közmüvelődési könyvtárak mellett létesitsenek szabadalmi osztályokat.

Az OSZSZSZK Müvelődésügyi Minisztériuma 1956 junius 11-én kelt "Szabadalmi osztályok szervezése..." kezdetü rendeletében kötelezővé tette a müvelődésügyi igazgatóságok vezetői számára, hogy a területi, határterületi és köztársasági /ASZSZK/ könyvtárak mellett létesitsenek szabadalmi osztályokat.

A szabadalmi osztályok feladatai világosak:

1/ a könyvtár állományának a találmányok leirását tartalmazó kiadványokkal való gyarapitása, figyelembevéve a terület ipari-gazdasági profilját;

2/ a helybeli üzemek és gyárak,épitő- és tervező irodák tájékoztatása a profiljuknak megfelelő találmányokról;

3/ a feltalálók, ésszerüsitők és ujitók alkotó munkájának elősegitése a megjelent találmányi leirásokról szóló tájékoztatás utján.

Az Össz-szövetségi Szabadalmi Müszaki Könyvtár a szabadalmi osztályok megsegitése céljából módszertani levelet dolgozott ki a szabadalmi irodalom terjesztésének előmozditására. A könyvtár munkatársai kiutaztak a területi könyvtárakba, hogy ott megismerkedjenek a szóbanforgó könyvtárak szabadalmi osztályainak munkájával.

.....

Mindennek ellenére az ipari központok egész sor nagy könyvtárában még meg sem alakultak a szabadalmi osztályok, illetve csak papiron léteznek.

Jelenleg több könyvtárban még nem tudják, hogy kiknek kell majd dolgozniok az ujonnan létesitendő osztályokon és hogy ebből a célból lesz-e létszám-emelés.

A mi véleményünk az, hogy a szabadalmi osztályokat másképpen kell

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

elnevezni, feladatkörüket pedig ki kell szélesiteni. Természetesen a dolog nem annyira az elnevezésen, mint inkább munkájuk tartalmán mulik. Világos, hogy ha az osztályt szabadalmi osztálynak nevezik, akkor ez azt jelenti, hogy feladata csak a szabadalmi leirásokkal való foglalkozás lesz. De vajon lehetséges-e és főként célszerü-e a szabadalmi kiadványokkal végzett munkát külön választani a többi müszaki irodalomtól, amelynek pedig a szabadalmi leirások egyik részét képviselik? És a könyvtár melyik osztályának kell propagálnia a másik fajtáju tudományos-müszaki és termelési irodalmat?

Véleményünk szerint ezeket az ellentmondásokat ki lehet küszöbölni, ha a szabadalmi osztályok nevét megváltoztatjuk és "a müszaki irodalom terjesztésével foglalkozó osztályoknak" nevezzük, s ennek megfelelően megváltoztatjuk a Szovjetunió Müvelődésügyi Minisztériumának rendeletében meghatározott funkcióikat is. Arra van szükség, hogy ezek az osztályok tájékoztassák az olvasókat, mind az uj találmányokról, mind pedig általában a legutóbbi müszaki és termelési eredményekről, s a szabadalmakon kivül terjesszék a másik fajtáju termelési szakirodalmat is.

Annak érdekében, hogy az osztályok sikeresebben tudják ellátni uj feladataikat, müszaki képzettségü könyvtárost kell élükre állitani. Az osztály munkatársainak alaposan tanulmányozniok kell saját határterületük, ill. köztársaságuk ipari-gazdasági profilját, tudniuk kell, milyen feladatok állnak az egyes vállalatok előtt, milyen kérdéseken dolgoznak a feltalálók és az ujitók, s kellő időben segiteniük kell nekik.

A fenti osztályoknak állandó kapcsolatot kell fenntartaniok a népgazdasági tanácsok találmányi osztályaival és a vállalatok találmányi irodáival.

A hozzáértő módszertani irányitás lehetővé teszi a müszaki irodalom terjesztésével foglalkozó osztályok munkájának megjavitását. Mindezideig azonban még nem világos, hogy kinek kell végeznie ezt a munkát.

.....

Igazgatási szempontból a müszaki irodalom terjesztésével foglalkozó osztályoknak feltétlenül az illető könyvtár igazgatóságának alárendelésében kell maradniok.

Ami pedig a módszertani irányitást illeti, véleményünk szerint ennek egységesnek kell lennie és attól a könyvtártól kell kiindulnia, amelynek erre megvan a megfelelő bázisa és megfelelő szakemberei.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Ilyen központ lehetne az Állami Tudományos Könyvtár, ez azonban az utóbbi időben csaknem semmi kezdeményezést nem mutat a müszaki könyvtárak módszertani irányitása érdekében és igy joggal feltehetjük a kérdést, meg tud-e birkózni ezzel a feladattal.

Az Össz-szövetségi Szabadalmi-Müszaki Könyvtárnak vannak ezen a téren bizonyos tapasztalatai, nincs meg viszont hozzá sem megfelelő személyzete, sem bázisa. Lehet, hogy az Állami Lenin Könyvtár tölti majd be a központ szerepét?

Ez egyáltalán nem azt jelenti, hogy az összes módszertani kiadványokat csak egyetlen könyvtár készitheti el. E munka elvégzésével megbizhatók pl.: a szabadalmi irodalom terjesztése módszertanának kidolgozását magára vállalhatná az Össz-szövetségi Szabadalmi-Müszaki Könyvtár, a müszaki irodalomét pedig az Állami Tudományos Könyvtár, de ugy, hogy az egész dokumentációs anyagnak egyetlen központból kell erednie. Ilymódon fel lehetne számolni az egyéni felelősség hiányát és a következetlenséget, a könyvtárak pedig tudnák, hová kell fordulniok segitségért.

.....

A könyvtárak szabadalmi és egyéb müszaki irodalommal való ellátásának jelenlegi rendszere nem alkalmas arra, hogy biztositsa a könyvtárak igényeinek kielégitését. Nincs olyan egységes intézmény, amely rendszeresen gyarapithatná a könyvtárak müszaki irodalmának állományát. Még a szabadalmi leirásokat is különböző forrásoktól kapják a különböző könyvtárak: az Össz-szövetségi Könyvkamarától, a Szabványügyi Kiadótól, az Össz-szövetségi Szabadalmi-Müszaki Könyvtártól.

Ugy véljük, célszerü lenne az összes könyvtáraknak szabadalmi leirásokkal való ellátását az Összszövetségi Szabadalmi-Müszaki Könyvtárra bizni, az egyéb müszaki irodalommal való ellátását pedig a kollektorokra.

A könyvtárak munkatársainak figyelemmel kell kisérniük az ujonnan megjelenő irodalmat a Knizsnaja Letopisz', a Novüe Knigi cimü tájékoztatók, az Össz-szövetségi Könyvkamara nyomtatott katalóguscédulái, valamint a napilapokban és a folyóiratokban megjelenő közlemények alapján.

Kétségtelen, hogy a szabadalmi irodalom idejében történő beszerzésében óriási szerepet játszik az uj találmányokról való operativ tá-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

jékoztatás. Nem állithatjuk, hogy ezen a téren minden a legnagyobb rendben van. Aggasztó a helyzet a külföldi szabadalmak szakgyüjteményeinek és szemléinek közreadása terén.

Ennek a munkának az ellátása most a Szovjetunió Tudományos Akadémiája mellett müködő Össz-szövetségi Tudományos és Müszaki Tájékoztató Intézetre hárul, de ez az intézet egyelőre még nem képes megbirkózni ezzel a feladattal. Igy például a Gosztehnika megbizta az intézetet azzal, hogy 1957-ben szervezze meg mintegy 50.000 külföldi szabadalom feldolgozását s ezenfelül adjon ki gyors tájékoztatókat/"Ékszpresszz-informacija"/a különböző külföldi országokból származó találmányokról.

1957-ben azonban az intézet csak jelentéktelen részét adta ki annak, amivel megbizták, s ez a tájékoztatása is rendszeresen 8-12 hónapot késett.

Ennek a rendkivül fontos problémának a megoldása érdekében - véleményünk szerint - a szabadalmi leirásokkal végzett minden munkát az Össz-szövetségi Szabadalmi-Müszaki Könyvtárra kell bizni, biztositani kell a hozzávaló személyzetet és a kellő nyomdai kapacitást.

Ha ennek a könyvtárnak ugyanis saját nyomdája lenne, akkor meg tudná oldani a másik problémát is, a szabadalmi tájékoztató kellő időben történő kiadását, mivel a Szabványügyi Kiadó, amelynek feladatkörébe tartozik ez a munka, nem birkózik meg ezzel a feladatával. A Szabványügyi Kiadó a mai napig mindössze hármat adott ki abból a huszonhat szabadalmi tájékoztatóból, amelyet kinyomtatás végett körülbelül egy esztendővel ezelőtt adott át neki a Szabadalmi Könyvtár.

Ezzel kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy az Össz-szövetségi Szabadalmi-Müszaki Könyvtárnak kellő időben gondoskodnia kellene azoknak a külföldi szabadalmaknak mikrofilmre történő felvételéről, amelyek a könyvtárban csak egy példányban vannak meg. Ha ugyanis ez a példány elveszne, pótlása lehetetlennek bizonyulna.

Az összes módszertani utmutatók a müszaki irodalom, s igy a szabadalmi leirások feldolgozásánál azt javasolják a könyvtáraknak, hogy használják az Egységes Cimleirási Szabályokat".

A helyzet azonban az, hogy a különböző szabadalmaknak és szabványoknak az "Egységes Cimleirási Szabályok" szerint történő feldolgozása igen sok időt vesz igénybe. A szabadalmi leirások és szabványok kis terjedelmüek, s gyakran csak egy-egy különálló lapot foglalnak el. Ettől függet-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

lenül azonban, e lapokról külön cimleirást kell készíteni több cédulán és beosztani a betürendes,ill. szakkatalógusba.

Véleményünk szerint ezt a problémát könnyen meg lehet oldani, ha a szabadalmakat és a szabványokat kiadó intézmény feladatává teszik azt is, hogy egyidejüleg két katalóguscédulát is készitsenek: egyet a betürendes, egyet pedig a szakkatalógus számára.

A könyvtárak legfontosabb feladata az, hogy rendszeresen tájékoztassák az olvasókat és a vállalatokat a müszaki irodalom ujdonságairól, arra törekedve, hogy az uj eljárások meghonosodjanak a termelésben.

A tájékoztató munkában általában a legkülönbözőbb formákat és módszereket alkalmazzák. Szeretnénk viszont felhivni a figyelmet egy olyan körülményre, amely igen hátrányosan hat a könyvtáraknak a müszaki és termelési irodalom terjesztése érdekében kifejtett munkájára.

A Szovjetunióban igen sok szakfolyóirat jelenik meg. Ezek közül azonban csak kevés közöl hasábjain ismertetéseket az uj találmányokról és a szabadalmi irodalomról. Feltétlenül üdvözölni kell a Sztroitel'nüe Materialü /Épitőanyag/ cimü folyóirat kezdeményezését, amely 1957.évi 8.számától kezdődőleg állandó rovatot nyitott "Találmányok és technológiai tökéletesitések" cimmel. A rovat leirásokat közöl szovjet és külföldi találmányokról. A Mehanizacija Stroitelsztva /Az épitkezések gépesitése/ cimü folyóirat szintén közöl leirásokat müszaki tökéletesitésekről és ésszerüsitési javaslatokról, valamint adatokat tesz közzé az ujitók tapasztalatairól.

A szakfolyóiratok tulnyomó többsége ..... eddig még nem szentelt figyelmet ennek a kérdésnek. Ajánlatos lenne, ha e folyóiratok szerkesztői is végül rászánnák magukat a Szovjetunió minisztertanácsa határozatának végrehajtására és rendszeresen, kellő időben tájékoztatnák olvasóikat a maguk szakterületére vonatkozó összes szovjet és külföldi találmányokról.

.....

Eredeti cim: Bol'se.vnimanija patento-tehnicseszkoj literature.
Megjelent: Bibliotekar', 1958. 1.sz. 6-9.lap.
OSzK.ford.sz.: 1928.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

S Z E M L E

McColvin, L. R.:

LÁTOGATÁS FINNORSZÁGBAN

Régóta tudom, hogy egy könyvtár természetéről és értékéről igazi képet csak akkor nyerhetünk, ha a saját szemünkkel látjuk. Leírások és statisztikák legfeljebb hátteréül szolgálhatnak a személyes tapasztalatoknak. A "The chance to read" /"Alkalom az olvasásra"/ c. munkám is jó példája ennek. Könyvem első kiadásában a finn közművelődési könyvtárak összefoglalóját adtam. Tanácskoztam finn könyvtáros barátaimmal, mindent elolvastam, amit csak angol nyelven találtam. Őszintén szólva, beszámolómat szigoruan véve pontosnak is tartom. És mégis, amikor a Finn Könyvtárosok Szövetsége meghivására és vendégeként mult év novemberében alkalmam nyilt Finnországba utazni, hamarosan rájöttem egyrészt arra, hogy eddig kialakult véleményem teljesen hibás volt, másrészt pedig arra, hogy a tények tekintetében pontosnak tekinthető beszámolóm mégsem adott igazi képet a helyzetről.

Ha pontatlanok voltak elképzeléseim a könyvtári munkáról, akkor ugyanugy helytelen képet alakitottam ki magamban az emberekről és az országról is. Be kell vallanom, hogy ezen a téren igen halvány képzeteim voltak csak. Valójában nem is tudnám megmondani, hogy mit vártam, semmi esetre sem vártam azonban azt, ami sok irányból oly nagy hatással volt reám: a finn nép a világ legcivilizáltabb nemzete, igen magasfoku és általános jellegü társadalmi és nemzeti szinvonalat képviselő nép, a szépnek olyan természetes és megint csak "általános" igényével, amihez hasonlót még sohasem tapasztaltam. Ha épitkeznek, nemcsak a szükségletekre, hanem arra is tekintettel vannak, hogy az épület szép is legyen. Pedig jelenleg is nagyobb mértékben épitkeznek, mint az általam ismert országok bármelyikében, kivéve talán csak Németországot, ahol különösen nagy szükség van az épitkezésre. Széles körben olvasnak és kitünő könyvesboltjaik vannak. Elvittek például egy olyan város könyv-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kereskedésébe, amely nálunk nagyon kicsi városi kerületnek illenék csak be; a megtekintett könyvesbolt azonban dicsőségére válnék egy nagy angol kerületnek is. Helsinkiben pedig láttam egy olyan könyvkereskedést, ahol az angol könyvek választéka akkora volt, mint a legtöbb angol vidéki városban. A finnek őszintén szeretik a képeket és szobrokat; általános jelenség tehát, hogy egyszerű emberek otthonában, kávéházakban, könyvtárakban és egyéb nyilvános épületekben kitünő eredeti munkákat talál az ember. Ugy hiszem, jónéhány müvész - talán több is mint nálunk - meg tud élni itt a festészetből. És bár a piac - összehasonlitva a főbb nyelvek könyvpiacával - parányi, igen sok értékes és szépen kiállitott munkát láthatunk.

.....

Földrajzi vonatkozásban fontos tudnunk, - egyrészt a könyvtárak könyvekkel való ellátása szempontjából, de egyéb tekintetben is, - hogy bár Finnország területe, melynek egy része a Sarkvidékre esik, Anglia és Wales területének több mint kétszeresére rug, mégis a lakosok száma mindössze 4,000.000 s ezeknek javarésze a délvidéken helyezkedik el. Csak három városa haladja meg az ötvenezres lélekszámot és tizenegy másik a huszezret. A könyvtári szolgálat tehát főleg vidéki szolgálat, mégpedig olyan területeken, ahol a lakosság csak elszórtan található, s ahol a legnagyobb központok is igen kicsik a mi méreteinkhez viszonyitva és nagyon távol esnek egymástól. Talán éppen ebből ered a finn könyvtárügy egyetlen fontosabb hiányossága, amelynek kiküszöbölésére a Finn Könyvtárosok Szövetsége minden tőle telhetőt megtesz olymódon, hogy a dán és svéd központi /megyei/ könyvtárak példájára ezeket a kis egységeket nagyobb csoportokba próbálja összefogni.

Hadd összegezzem először a helyzetet. 1955-ben 552 önálló független könyvtár müködött. Minthogy ezek közül sok tekintélyes területet lát el, a kis népesség ellenére is számos fiókra van szükség; ne feledjük azt sem, hogy a tájat megszámlálhatatlan tó és viziut szeli át. Igy a kétezren felüli fiókra közel ezer faluközpont és összesen 3.573 kölcsönző állomás esik. 1929-ben csak 1.260 ilyen kölcsönzőállomás volt, tiz évvel ezelőtt csupán 2.200, azóta emelkedett ez a szám a maira. 1929-ben 2,651.000 kötetet, 1955-ben közel 10,000.000 könyvet kölcsönöztek ki. Ahogyan a nemrégiben kiadott Unesco-statisztikából kitünik, egy-egy lakosra átlag jóval több, mint két kölcsönzés esik évenként; ez az arány-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

szám magasabb, mint az USA-beli kölcsönzések száma s ezt csak Nagybritanniában, Dániában, Svédországban és Uj-Zélandban mulják felül. Ez az átlag valamennyi könyvtár-szolgálati hely együttes átlaga. /Mellékesen Finnország a világ azon öt országának egyike, ahol országos mérvü adatfelmérést sikerült elérni./ Bár a vidéki körzetekben az egy főre eső kölcsönzés csak 1,2, a 35 városban - ahol a lakosságnak valamivel több, mint a negyede él - már 4,8, a 30 mezővárosban pedig lakosonként 3 könyv. Az egy főre eső átlagos kiadás - ha 600 márka = 1 font átszámitást veszszük alapul - nagyjából 4 s. /Mint látogató 1.000 márkát kaptam és igy Helsinkiben sokkal olcsóbban vásárolhattam volna angol könyveket, mint otthon./ De a városokban ez az összeg megközelitette a 10 s-t, a mezővárosokban 4 s-en felül volt, a vidéki területeken pedig 1 s 10 d körül mozgott.

A könyvtárra forditott összeg legnagyobb része helyi hozzájárulásból adódik, de van egy állami könyvtári hivatal is, amely segélyt folyósit. Itt rá kell mutatnom egy hibára, amelyet máshol is megtalálhatunk. Nagyon helytelen, ha parlamenti törvény szabja meg a segély mértékét vagy maximális összegét, hiszen a törvények módositása nehezen eszközölhető. A finn törvény legmagasabb segélyként 150.000 márkát engedélyezett; az infláció azonban a márka értékét annyira csökkentette, hogy ennek a segélynek az összege most nem több, mint 250 L. Ennek eredményeképpen a vidéki kerületek ugyan költségvetésük több mint egyharmadát segély utján nyerik, a városokban azonban az állami segély a teljes összegnek mindössze 1,4 %-a.

.....

Utam először Helsinkibe vitt. Ez a város csak 1812 óta fővárosa az országnak; pompás modern város, sok hatásos épülettel és csodás vizparttal. Itt megnéztem a Központi Közmüvelődési Könyvtárat és a 23 fiókból hármat. A központi könyvtárat 1880-ban épitették; jelenleg a mai követelményekhez képest nagyon kicsi, az átrendezés során azonban mindent lehetőt megtettek, hogy vonzó és ragyogó tiszta osztályokat létesitsenek benne. Ugyanezt lehet elmondani egy régebbi fiókról Källiöben, amely most van átépités alatt s amelyet szintén meglátogattam; még késő délután is munkában és látogatókkal tele találtam. A második meglátogatott fiók Käpyläben teljesen kielégitőnek tünt; szép s egyuttal gyakorlati

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

szempontból is jól épült, modern épület. A harmadik Lauttasariban, egy szigeten épült; ezt még nem nyitották meg. A kiváló finn épitészek egyike tervezte, aki, mint gyanitom, nem tartozik az "elősrsök" közé. Őszintén szólva az volt a benyomásom, hogy ha egy kevésbé kitünő épitészt biztak volna meg, aki a könyvtáros szempontjait jobban figyelembe vette volna, bizonyára gyakorlatibb elvek alapján tervezték volna meg.

Helsinki fejenként egy-egy lakosra évente 11 s 10 d-t költ s ugyanakkor 4,4 kötet kölcsönzés esik /az egész lakosságot tekintetbevéve/ egy-egy lakosra. A lakosság 22 százaléka mint kölcsönző van nyilvántartva.

A következő napokban Borgåban, Kouvalaban, Kuusankoskiban, Imatraban, Joutsenoban, Kangasalaban és Lauritsalaban a modern kisvárosi könyvtárak néhány példáját láttam. Nálunk ehhez hasonlót még a sokkal nagyobb és gazdagabb városokban sem tudtam találni. Bár habozás nélkül mondhatom, hogy az utolsónak emlitett a legvonzóbb, legszebb kiskönyvtár, amit bárhol a világon valaha is láttam, mégis hozzá kell mindjárt tennem, hogy jobb, mint a látottak közül a legtöbb. A finn kisvárosi könyvtáraknak van egy bizonyos jellegzetességük. Először is, az angol embernek mindig jóval nagyobbaknak tünnek, mint amilyeneket ilyen közösségben várna. Szerfelett tiszták és világosak. A legfőbb diszitőelem az élővirág; mindenütt tetszetős virágcserepek láthatók; néha az örökzöld borostyán szép példányaival találkozunk; az sem ritka látvány, hogy hosszu törzsüket kiterjesztik, keresztül a falon, az ajtók és az ablakok fölött. Lauritsalában volt egy ötéves növény, amely elfoglalta a galériához vezető egész léposőt. Valaki ezt azzal magyarázta: "nekünk olyan hosszu, sötét telünk van, hogy szükségünk van arra, mindig zöldet láthassunk magunk körül; ez pedig csak ugy lehetséges, ha a lakáson belül neveljük". Bármi legyen is az oka, ezek a növények nagyszerü segitőeszközök a bizalom, szépség és fejlődés légkörének megteremtéséhez.

Másodszor: a könyvtári helyiségek magasak. Ez részben eredménye is, részben oka is a finn könyvtárépitészet jellegzetes stilusának. A svéd épitkezés és néhány ujabb dán épület jellegzetes "mintája" a frederiksbergi széles galéria. A finn jellegzetesség nem a galéria, hanem az, hogy a helyiség egy része hat vagy még több lábbal a többi rész fölé emelkedik. A megemelt rész alatt lehetnek esetleg dolgozó helyisé-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

gek, raktárak, kényelmi berendezések, de az is lehet, hogy semmit sem találunk. A lényege ennek az építésmódnak az, hogy ha belép az ember, a terem egy részét a földszint magasságában látja, a többit, talán harmadát vagy negyedét pedig magasabb szintre emelve. Az ilyen magasabban fekvő rész szolgálhat akár a gyermek-sarok elhelyezésére, akár pedig a tájékoztatási osztály, a folyóirat-olvasó, a kölcsönző raktár egy részének elhelyezésére. A hatás hihetetlenül tetszetős, az egész terem nagyobbnak és összefogottabbnak tünik. Hadd tegyem hozzá, hogy az egyik könyvtárvezető ebben a rendszerben nem az esztétikai érdemet, hanem a gyakorlati értéket emelte ki. "Megkönnyiti az áttekintést" - mondta; örömömre szolgált, hogy ezzel azt bizonyitotta: erre nem azért volt szükség, mintha saját vagy beosztott tisztviselője szemeláttára "lopnák" a könyveket. .....

Mint mindenütt Skandináviában, itt is nagy figyelmet fordítanak a gyermekekkel való foglalkozásra és a felnőttek továbbképzésére. Ezeknek a céloknak a megvalósitását olykor a szomszédság is elősegiti, igy pl. Kouvolában a könyvtár része, bár különálló része egy kitünő korszerü közösségi központnak, Imatrában pedig a könyvtár az iskola közvetlen közelében van. .....

A helységek egy része mezőváros jelleggel bir. Ezek közül Imatra fejenként 4 s 8 d-t, Kouvola 13 s 2 d-t, Lauritsala 16 s-t, Kuusankoski /négy fiókkal/ 5 s 2 d-t költ könyvekre. Másutt a könyvtár vidéki területeket lát el; ilyen esetekben központból és tiz vagy tizenegy fiókból áll. Meglátogattam kettőt a "városok" közül is. Az egyik Lappeenranta /19.500 lakossal/,azért volt érdekes számomra, mert példaként szolgált arra, mit találhat az ember olyan helyen, ahol nincs kitünő uj könyvtárépület. Bár az uj épület hamarosan elkészül, jelenleg még egy régimódi saroképület első emeletén van a könyvtár, belül azonban ragyogóan világos és vidám minden. Ennek átlagkiadása: 8 s 4 d fejenként.

A másik város, amelyet meglátogattam, Tampere volt, Finnország második legnagyobb városa, /110.000 lakos/; ez az un. "finnországi Manchester" Mosolyogtam a hasonlaton, mert éppugy, mint Norrköping, amit meg "svéd Manchesternek" neveznek, egyáltalában nem hasonlit Nagybritannia zord, piszkos, ipari városaihoz. Semmi jele a füstnek, semmi szag és nincsenek csuf "gyártipusu" épületek. Tampere finom vonalu, szép fekvésü város. Bár a könyvtárszolgálat sokkal régibb, a központi könyvtárat csak 1925-ben épi

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tették. A látott számos, háboru utáni példa után "divatjátmultnak" tünt, pedig tágas, jól elrendezett; 200.000 kötetet tartalmaz, 12 fiókja van, a kiadás fejenként 12 s 8 d, az egy lakosra eső kölcsönzés pedig 6,3 kötetet tesz ki.

.....

Utazásom során még négy másik könyvtárat láttam. Az egyik a British Council könyvtára. Bár egy hivatali épület első emeletén van elhelyezve - s nem mint ahogy kivánatos lenne, központilag - mégis jól felszerelt és jól kezelt könyvtár. .....

A másik három könyvtár figyelemreméltó. Az egyik az Eduskunta /parlament/ könyvtára. A legtöbb ország kormánya, ahova ellátogattam, gondot fordit az ilyen jellegü könyvtár elhelyezésére, de kevés, vagy talán egy sem akad, amely jobban vagy jobb izléssel oldotta volna meg a kérdést, mint a finn kormány. A könyvtári részleg ebben a parlamentben beleillik az általános légkörbe.

A második közülük az egyetemi könyvtár. Látogatásom idején ugyan alapos tatarozást végeztek rajta, de ez nem akadályozott meg abban, hogy megállapithassam: kitünő nemzeti gyüjteménnyel rendelkezik, amely élénk tevékenységet fejt ki, kitünő vezetés alatt áll s különösen gazdag többek között orosz anyag tekintetében; hires könyvgyüjteményt őriznek itt

Helsinkii Diák-Könyvtár

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

utleirásokból és felfedezésekről szóló munkákból is.

A harmadik közülük a "Helsinkii Egyetem Diáktestületének", egy közel százéves intézménynek könyvtára. Ezt a könyvtárat csak a mult évben nyitották meg. Bár lényegében célszerüség és tömörség jellemzi, egyszerü szépségéhez foghatót nehéz lenne bárhol is találni.

Hogyan összegezhetném benyomásaimat a legjobban? Először is nagy elégedetlenséggel és aggodalommal éreztem, hogy mi odahaza tulságosan szigetlakókká váltunk. Mert ugyan hány könyvtáros tud valamit is Finnországról, vagy az ottani könyvtárakról? Viszont a finn könyvtárosok - ugyanigy a nem-könyvtárosok is - nagyon érdeklődnek mi irántunk és a mi könyvtáraink iránt. Őszintén vártak és várnak tőlünk megértést, barátságot és eszméket. Itt az ideje, hogy feléjük forduljunk, mert sok tekintetben jóval előttünk járnak. És bizony itt az ideje, hogy végre megkezdjük könyvtáraink ujjáépitését és tökéletesitését, különben hamarosan a multban élőknek tekinthetnek bennünket. Ezek az emberek a jövőért élnek. A találkozás velük üditő és bátorító élmény volt számomra; mindenkinek ajánlom tehát, ha tud, menjen el Finnországba, - főleg menjenek könyvtárépitészeink, ha ugyan van egyáltalában valami épiteni valójuk.

Eredeti cim:	A visit to Finland.
Megjelent:	The Library Association Record, 1957. 9.sz. 291-296.lap.
OSzK.ford.sz.:	1932.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

TARTALOMJEGYZÉK

SAREGRADSZKIJ, I.: Fokozzuk a könyvtárak eszmei-nevelő szerepét 1

HEILAND, H.: A bőr betegségei és a cserzés minősége..... 11

TAYLOR, W. A.: Indikátoros hanglemezkölcsönzés..... 20

ALLERSLEV-JENSEN, E.: Szakkatalógus vagy tárgyszókatalógus?.... 21

Új svéd olvasó-készülék a bénulás áldozatai számára..... 26

DRTI[illegible], J.: A könyvtárosképzés ügye Csehszlovákiában..... 27

Hang[illegible]t megőrzése..... 40

SA[illegible]ER, [illegible].: Egy nagy szabadpolc-rendszerű könyvtár áttérése [illegible]ta akok használatára..... 41

MAJEWSKI, [illegible].: dokumentációs munkák állása Lengyelországban... 45

PLUZSNIK, A. - TOMAHIN, N.: Több figyelmet a szabadalmi-műszaki irodalomra..... 55

S z e m l e

McCOLVIN, [illegible].: Látogatás Finnországban..... 61

. . . . . .

F.k.: dr.Jóború Magda
Országos Széchényi Könyvtár házi soksz.
Bp. VIII., Múzeum u. 3.